

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 19.

Laupäeval, 15. mail 1926.

VIII aastakäik.

TÄNU VÕIDU JA VABADUSE TOOJALE!



PRANTSUSE KUULSA BATAILISTI L. SABATTIER JOONISTUSE JÄRELE „L'ALBUM DE LA GUERR'IST".
PILT 4 KORDA VÄHENDATUD.

SISUSTIK: Prantsuse sõjaväe esitaja major Bonne'i Eestist lahkumise puhul. — A. S.: Mõtteid lennuväe organisatsioonist. („Kas vajame meie merelennuväge?“). — W. F.: Kindral v. Seeckt. — Poola valitsuse otsus kõrgeimate sõjaväe juhtide kohta. — d.: Liitlaste raskused Ilmasõjas ülemjuhataja valimisel. — K-et.: Jalaväe ettevalmistusest õiseks tegevuseks N. Venes. — —a—: Kerge suurtükiväe rivi-määrustikust. — M.: S. S. S. R. ja Rahvasteliit. — n.: Grugi- ja pataljoniülema õigustest ja kohustest. — A. Rääk: Sniping. — Rm.: Mõtteid tänavusest koosseisude koondamisest. — S.: L'Album de la Guerre 1914-1919 (édité par „L'Illustration“, Paris 1925). — Soome sõjaajakirjanduse ülevaade. „Sana ja Miekka“ nr. nr. 1-7 s. a.). (Järgneb). — Sõjakirjandust. — Kaitseväe elu. — Sport kaitseväes. — M. M.: 1. mai pühitsemine suuremas Läti garnisonis Daugavpilis (Dvinskis).

Prantsuse sõjaväe esitaja major Bonne'i Eestist lahkumise puhul.

Ei unune sümpaatlik mälestus, mille jättis meie ohvitserkonna laiematele ringidele tuntud Prantsuse sõjaväe esitaja major Bonne, kes lahkus 8-dal mail, et asuda oma kodumaal uuele kohale. Üldine lugupidamine tema vastu ning kauaaegne tegevus ja koostöö meie sõjaväe kõrgema juhatusega annavad küllaldase põhjuse lähemalt peatuda selle ohvitseri mitmekesisel ja huvitaval elukäigul. Major Louis Bonne on sündinud 21. mail 1883 a. Keskkooli hariduse omandas tema Rollini lütseumis Pariisis. Oktoobris 1903 a. astus ta Saint-Cyr'i sõjakooli, mille lõpetas üheksandamana noorem-leitnandi aukraadis augustis 1905 a. Astudes sõjakoolist 4. koloniaalrügementi Toulonis, jääb ta sinna kuni 1907 a. Seal ülendatakse ta vahepeal leitnandiks. Sama aasta juulikuus saadetakse major Bonne Prantsuse Lääne-Aafrikasse Guinée'sse ning määratakse ühe suurema senegaallaste salga ülemaks. (Huvitav, et Saint-Cyr'i sõjakooli paremad lõpetajad eelistavad oma teenistust ohvitseridena koloniaalvägedes või võõramaalaste legioonis alata). Guinée's võtab major Bonne osa paljudest koloniaalsõja lahingutest, korraldab kaugleid luurekäike veel tundmata maaaladel ning heidab pärismaalaste suguvõsasiid üksteise järele oma riigi võimu alla, eelistades tarvitada peajasjalikult rahulikke abinõusid. Nende operatsioonide kestel saab ta tõsiselt haavata, mille

tagajärjel ta novembris 1908 a. Prantsusmaale tagasi saadetakse ning määratakse peale haava paranemist 8. koloniaaljalav. rügementi Toulon'i.



Major Louis Bonne.

1911 a. saadetakse major Bonne uuesti Lääne-Aafrikasse Côte d'Ivoire'i, kus ta aktiivselt osa võtab 2-he aasta jooksul selle asumaa korraldamisest.

1913 a. on major Bonne 23. koloniaaljalaväe rüg. Pariisis. Ilmasõjas võitleb tema lääne rindel; siin saab ta raskesti haavata ning on sunnitud pikemat aega oma tervist parandama. Ilmasõja kestel saadetakse major Bonne vastutusrikka ülesandega Kameruni.

Augustil 1918 a. komandeeritakse major Bonne Prantsuse Kindralstaabi juure, kus töötab augustini 1919 a. Major Bonne'i teened oma isamaa vastu on hinnatud Auleegioni aumärgiga.

Mõni nädal hiljem saadetakse major Bonne Prantsuse sõjaväe saatkonna juure Baltimail ning võtab seega osa meie Vabadussõjast. Peale vaherahu lahkub ta Eestist esimese liigi kolmanda järgu Vabaduse Risti

kavalerina. Septembris 1920 a. komandeeritakse major Bonne tagasi Eestisse, kuhu jääb vahetpidamata kuni maini 1926 a.

Oma kahekordse Eestis viibimise ajal on major Bonne püüdnud hoolikalt ning erapooletult meie olusid tundma õppida. Pole ülearune siinkohal toonitada, et meie major Bonne'ile

tänu võlgne me teenete eest, mida ta on osutanud, alguses osa võttes meie Vabadussõjast, pärast kui sõjaväe saatkonna juhataja Eestis ja lõpuks iseseisva sõjaväelise esitajana, meile alati püüdes abiks olla kogu temale usaldatud võimu piirides, rajades ja koomale tõmmates neid sügava sõpruse sidemeid, mis ühendavad praegu meie sõjaväe Prantsuse sõjaväega. Major Bonne on võitnud meie täieliku usalduse, ta on ennast näidanud meie riigi, rahva ja sõjaväe kindla sõbrana. Ei saa alla kriipsutamata jätta major Bonne'i mõjurikast kaasabi meie ohvitseride mahutamisel mitmesugustesse Prantsuse sõjaväe õppeasutustesse.

Major Bonne läheb esialgu Prantsuse kindralstaapi, kuhu jääb töötama arvatavasti mitmeks kuuks. On võimalik, et ta peale selle koloniaalolude heana tundjana teenistusse määratakse Süüriasse või Marokkosse mõnele vastutusrikkale kohale. Kuna sõjaväe esitaja koht Tallinnas likvideeritakse, siis lähevad Tallinna sõjaväe esitaja funktsioonid üle kolonel Archen'ile, kes on sõjaväeliseks esitajaks Eestis, Lätis ja Leedus, alalise asupaigaga Riias.

Läkitame major Bonne'ile kaasa soojemad tervitused ja parimad soovid tema tulevaseks teenistuseks.

Mõtteid lennuväe organisatsioonist.

„Kas vajame meie merelennuväge?“

Pealkirja all „Kas vajame meie merelennuväge?“ kirjutab „Sõduris“ nr. 11 — 20-al märtsil s.a. A. Vernik, üks meie vanemaid lennuväelasi, kes alati kogu innuga on andunud lennuasjandusele. Lootsin, et keegi sõna võtab meie lennuväe perest selle A. Verniku kirjutuse puhul, kuid senini pole seda vist ajapuhusel veel tehtud. Siinkohal tahaksin väljendada oma arvamise küsimuse kohta. Ühinen täielikult A. Verniku otsusega — merelennuvägi on meile tarvilik. Õigemini — meil on tarvis lennuväge, kes tegutses merel. Kuid küsimuses — mida tuleb, eriti meie oludes, mõista merelennuväe nimetuse all ja kuidas peaks see merelennuvägi kujunema ja organiseeritud olema — selles ma ei ühine A. Verniku arvamiselega. Mulle näib, kui lugeda A. Verniku artiklit, et tema lugejale selgelt ei vasta, mis on meie merelennuvägi. A. Vernik tõmbab järsud piirid: maalennuvägi ja merelennuvägi ning lähemalt kõneledes läheb kohe maalennukitele ja merelennukitele üle. Siin, mina arvan, ongi see põhjus, mis sundis A. Vernikut asuma imelikule arusaamisele merelennuväe suhtes üldse ja meie oludes eriti. Mis ajast saadik mõõdetakse ja defineeritakse merelennuväe mõistet aparatuuride järele?

Edaspidi pean silmas meie olusid, eriti meie majandusliisi võimeid ja katsun vastata küsimusele — mida mõista meie merelennuväe nimetuse all ja kuidas peab see relvliik olema organiseeritud. Kes jälgib A. Verniku mõtteid ja minu omi, näeb, et siin lahku läheme.

Kõige pealt, et vastata, on tarvis selgust, mis on meie merejõud (või laevastik), kas tema on iseseisev merejõud (морские силы),

kellel on iseseisvad strateegilised ülesanded või on meie merejõud (see nimetus vist pole meil kohane) ainult üks olenev tegur meie rannakaitse üldises skeemis? Vastan: ta on viimane. Nimelt just siit, pealegi silmas pidades veevälja, mis põhjast ning läänest piirab meie randu, on selge, et meie ulgumere merelennuväge ei vaja. Edasi, samadel põhjustel, kuhu seitsivad meie laevade tüüpidest olenevad põhjused, võime eksimata kinnitada, et laevastiku merelennuväge meie samuti ei vaja. Mis jääb siis järele? Rannakaitse merelennuvägi, seda meie vajame tingimata, ja see ongi meie merelennuvägi, minu arusaamise järele. Millistele nõuetele see merelennuvägi meil peab vastama? Tema peab olema: 1) nõnda tugev, et täita omi ülesandeid, 2) komplekteeritud lennukitega, millised tegutseda võivad maa peal, veel ning jään ja 3) alluma juhatusel, kes korraldab üldist rannakaitset.

Võtame nüüd esimese nõude, tugevuse. Meie väikene territoorium teeb meile mitmeti halba. Üks halb on see, et meil aeg omab ülipõneva tähtsuse. Lennuväe kasutamise alal meie aga oma väikese territooriumi juures suuresti võidame — võime kergelt ja ruttu lennuväe üksustega manööverida, koondades vajalisse punkti tugeva rusika. Et meie rannakaitse merelennuväe üksused saaksid mird valgustada, allveelaevadega võidelda, tõkkevälju valvata, merekindlustega koos töötada, kriitilistel momentidel vaenlase laevu rünnata ning (loen seda ülitähtsaks) dessantide vastu esialgu võidelda (kuni kohale tuleb abi), on tarvis, et rannakaitse joonel sellel merelennuväl oleks õhuvabadus. Kuidas seda saavutada? Ainult võimsate lahinglennuväe

(hävitajad + pommituslennukid) üksuste tegevusega plus üldine õhukaitse. Meeletus oleks luua kavasad, kus rannakaitse merelennuväes (edaspidi nimetan lühidalt merelennuvägi) endas oleksid need üksused ette nähtud, sest meie ei suuda kunagi teostada seda kava. Siin peab appi tulema A. Verniku poolt nõndanimetatud maalennuvägi. Lühidalt — meie viskame omi lennuväe üksusi rannale ja ümberpöörduvalt, nagu nõuab olukord, et olla küllalt tugev teatud punktis teatud momendil. Meie territooriumi, kuigi väikest, täis istutada kohale kinni seotud spetsiaal lennuüksustega kunagi meie ei suudaks.

Teiseks, nõuded komplekteerimise kohta, esmalt lennukitega. Kui meri on jääst vaba, siis peame ülesandeid täitma lennukiga pontoonidel. Õhuvabaduse saamiseks peavad aga tegutsema lennukid (hävitajad ja pommi) ratastel, nagu seda näeme pea terves maailmas, sest ratastega lennuk (maalennuk) on ning jääb lahinguomaduste poolest paremaks kui temasarnane lennuk pontoonidel. Kui meri on jääs, tegutsevad kõik lennukid suuskadel. Kuidas nüüd siin A. Verniku mõtete kohaselt vahet tõmmata? Kus on mere-, kus maalennuväe piirid? Lennuk ei anna neid piire. Meie siit näeme, et meie lennukid peavad olema n. n. universaalsed: kui vaja on — rattad, kui vaja — suusad ehk pontoonid all. Tehniliselt on see täiesti võimalik. Ja kui moment nõuab, viskame kas või terve oma lennuväe rannikule. Oleks see siis merelennuvägi kõik? Muidugi mitte. Edasi. Tehnilise varustamise külg nõuab äärmist ettevaatust ning kindlat kava. Muu seas, meil sellega vahel patustatakse, mis tuleb sellest, et komistatakse igasuguste uudiste otsas, kui keegi neid oskab puhuda. Ideaalne oleks olukord, kui kõik Eesti lennuväe lennukid oleksid üht süsteemi. See on võimata. Aga peame looma ühise, nõnda palju kui saame, eestkätt mootorite alal. Meil lennuväes peab olema maksimum vastastikkult vahetatavaid osasid. Kui mõni mootor Petseri suunas üle jääb, peab ta kõlbama mererannal, kus mootor puudub. Siin, õige poliitika juures, meie hoiame ära muuseumi ja sellega ühes kallihinnaliste tagavaraosade üleliigse soetamise. Ja mis kõige tähtsam — ainult ühiste tüüpide juures lennukite liikides meie saame ühendada omi lennuüksusi, meie saame kasutada taktikat. Kui meie aga siin süsteemist kinni ei pea, iga aasta muretseme isesuguseid tüüpe (kas merelennuväele veelgi omad?) taga aetud vildakust arusaamisest ja mõnest uudisest, siis meie eskadrillid õhus lendavad laiali nagu iga masin tehniliselt veab; taktika osutub

nulliks. Mis puutub lendavasse koosseisu, siis meie oludes peab see olema ühine kogu meie lennuväe jaoks. Iga maalendur oskab lennata pontoonidel. Vastupidi on raskem, tuleb täiendavalt õpetada. Tarviline arv vaatlajaid peavad olema mereväe ohvitserid, kes olgu laevastiku koosseisus. Ka viimaste pärast ei tule veel erilist merelennuväe mõistet luua, muidu peaksime ka looma „kahurväe lennuväe“. Et ühes lennukitega inimesi vahetada, on meie oludes ühine lennukool mõeldavapääsmata. Kui meil mõeldakse erilisi merelennu õpemasinaid ja kooli soetada, siis see on lihtsalt kisendav pimedus. Võib olla mõned ehk näitavad meie lõuna-naabri peale — et näete seal nii on, siis see ei tähenda veel, et meie peame nõnda tegema.

Kolmas nõue, alluvus rannakaitse üldjuhatusetele, on ilma seletuseta selge. Siin ei tule mõista alalist ja kindlat lennuüksust. Antakse üksusi olukorra kohaselt. Kui silmapilk nõuab — antakse kogu Vabariigi õhujõud. A. Verniku poolt esile tõstetud küsimust ülaltoodu kohaselt lühidalt puudutades teen kokkuvõtte. Meie merelennuvägi on rannakaitse lennuvägi, mitte rohkem. See „merelennuvägi“ kujuneb igakord olude kohaselt lennuväe üksustest, mis kõrgema juhatusete poolt määratakse Vabariigi lennuväest, olgu siis lennukid ratastel, suuskadel ehk pontoonidel. Lennuväe komplekteerimise tabelid peavad ette nägema sarnaseid lennukiteid. Rahuajal õppuste ja koostöö otstarbel on koondatud teatud arv lennukiteid ja lendavat koosseisu aegajalt üksusse, mis töötab kontaktis rannakaitse organisatsiooniga, olles terve Vabariigi lennuväest. Sarnane vaade meie merelennuväe kohta, tunnustan avalikult, ei olnud umbes aasta eest minu seisukoht. Osalt sellepärast, et meil algusest saadik õiget arusaamist polnud, mis peab olema meie merelennuvägi ja ka muudel põhjustel, milliste juured ulatavad 1919 aastasse — meil tänaseni on säilinud oma pärane merelennuvägi. Ja sarnasena, et teda võimata paigutada A. Verniku ehk minu eelpool selgitatud raamidesse. See „kolmas sort“ merelennuväge peab meil likvideeritama kõige kiiremas korras. Kui aga praegu meie mereväe staapides (vast ehk A. Verniku kirjeldusest arusaamise mõjul) kavade ringi käiakse, et luua „oma enda merelennuväge“, midagi eskadrillitaolist merelennukitega (lähemalt ei tea, praegu on see suureks saladuseks), selle kohta arvan: rahuajal saadakse läbi, riigile tehakse paralleelsete asutuste loomisega (kool, ladud, töökojad jne.) asjata kulusid, sõjakorral aga satutakse ummikusse: loodud vildak merelennuväe mõiste, ehitatud üles merelennukitest

koosnev üksik eskadrill ja käristatud see lennutehniliselt, taktikaliselt ja vaimliselt üldlennuväe küljest lahti... ning tullakse „maalennuväelt“ abi paluma. Meil olgu üksainus lennuvägi. Tema üksused tegutsevad maal ja merel, igakord seal kus kõige rohkem tarvis on. Sel-

leks lennuväe üksusi varudest või tegevosadest igakord määrab vägede ülemjuhatus. Ainult erilistel juhusel (milliseid raske ette näha) antakse mereväe otsekohesesse käsutusse veelennukite rühmad või üksikud masinad.

A. S.

Kindral v. Seeckt.

Tänavu pühitsesid saksa sõjaväes 2 tähtsat sõjaväelast oma juubelit: Saksa riigipresident feldmarssal Hindenburg oma 60 a. teenistust sõjaväes ja saksa sõjaväe juht kindral Seeckt oma 60 a. sünnipäeva.

Millistel põhjustel väärib eriliselt Seeckt meie tähelepanu?

Isegi need, kes ei poolda mõndagi saksa sõjaväe elus-olus, hindavad kaitseväge praeguse juhi kindral Seeckti kui silmapaistva ja tähtsa isiku teeneid saksa kaitseväge uuendamises ja ajanõuetele kohandamises.

Peale selle on Seeckt üks silmapaistvamaid Ilmasõjaaegseid sõjaväe juhte, kelle teeneid seni on veel alahinnatud.

„Kindral Seeckti suured võimed Ilmasõjas on jäädavalt ajalukku kirjutatud... Arvatavasti hindab kord veel erapooletu ja õiglane ajalugu neid kõrgemalt, kui neid hindas keiserlik hoovkonna staap.“ „Seeckt oli soo mees, kes teed välja mõtles Mackenseni võitudeks ja neid rajas“...

„Silmanähtavalt tuleb paljudgi tema võimiste arvele panna, mida seniajani loetud teiste tööks ja menuks.“

Teiseks tema teened Saksa vabariigi konsolideerimisel pärast Ilmasõda.

Monarhistisel riigipöörde katsel n. n. Dr. Kappi putshi ajal oli jällegi kindral Seeckt see, kes liikvideeris selle mässukatse rahulikult, kuid kindlal käel.

Ei olnud kerge ülesanne Berliinist välja viia oma eelkäija kindral von Lüttvitzi mässavaid vabariigi vastaseid sõjavägesid. Tema autoriteedi ja meelekindluse juures läks tal korda mässavatele vägedele selgeks teha, et nende lahkumine neile paratamatuks on saanud, sest et Saksamaa nende püüetele kaasa ei tunne.

Lüttvitz tagandati ja Seeckt võttis president Eberti ettepanekul saksa vägede juhtimise oma kätte (5. VI. 1920.). Siin peab toonitama, et Saksa vabariigi esimese presidendi Eberti ja Seeckti vahel valitses sõbralik vastastikku usalduse peale rajatud vahekord.

Monarhistlised ringkonnad on alati kindral Seeckti vastu varjamata viha väljendanud, sest tema julges avalikult vabariigi teenistusse astuda vabariigi olemasolule raskel silmapilgul.

Seeckt deklareeris selgelt ja ilma kahemõttelise tõlgitsemise võimaluseta, et käsib sõdureid lasta ja halastamata maha suruda igasuguse vabariigi kukutamise kate nii paremalt kui pahemalt poolt.

Seeckti isikus väljendus üks neist tugevamaid ja huvitavamaid iseloomu, kel julgust ja otsustavust

oli Saksamaad kaotatud sõjale järgnenud kaosest viia uue korra juure. Sõjaväes katsus ta seda meeleolulist hingelist kooskõla pinda luua sõjaväe ja maksva riigikorra vahel, ilma milleta igasugune koostöö mõttetu ja ebatäielik. Pahemalt poolt samuti ei võidud ilma kahtlusteta vaadelda, et sõjaväelise väljaõppe järele, milleks Seeckt sõjaväe juhtis, ning selle suure organisaatorlise töö juures — harjumine vabariikliste oludega sama ruttu ei edenenud, kui seda näha sooviti pahemalt poolt. Siinjuures ei tohiks unustada, et mitmendat põlve keiserlikkudest traditsioonidest läbi imbunud Reichsheer'i ohvitserkonda on palju raskem demokraatlike vabariigi oludele kohandada, kui mõnes värskest tekkinud rahvuslikus vabariigis, kelle talupojalik esimest põlve ohvitserkond ka tihti omist ebakohastest ajast maha jäänud nõudmistega ei suuda monarhistlike mentaliteedi väljendusist loobuda.

Et saada ettekujutust saksa ohvitseri teenistuskäigust, vaatleme selle, praegu saksa kaitseväes kõige tähtsamal kohal seisva silmapaistva ohvitseri elulugu, mille selgesti väljendab, kui võrd raske on Saksa sõjaväes edasi- niikumine, võrreldes selle kiirusega, kuidas see sünnib Balkanidel, Lõuna- ja Kesk-Ameerikas ja mujal. Siin võib tähelepanu juhtida imelikule proportsioonile: mida vähem sõjalist väärtust,

seada suurem kõrgemate aukraadide arv.

Peale Napoleoni langu ja tema tähtsate marssalite tagakiusu püüdis Bourbonide valitsus omale üleolevat sõjaväelist autoriteeti luua sellega, et poole aasta jooksul üle 350 kidura võimetega emigrandi prantsuse marssalideks ülendas.

Praegu Kesk-Ameerikas Guatemalas (2.232.000 elaniku) on tegevus väes 6.400 sõduri kohta 53 kindralit. Samuti Kesk-Ameerikas Honduras'i vabariigis on rahvast poole vähem kui meil (673.408 elaniku), kuid ta sõjaväes on 104 kindralit, see on 2½ korda rohkem kui praeguses saksa rahuagelses sõjaväes.

Saksa sõjaväes oli 1925 eelarve aastal (3+14+25) —42 kindralit, 105 obersti (kolonelli), 570 kindralistaabi ohvitseri jne. Kokku 4.290 ohvitseri ja 94.796 sõdurit, kuid umbes 60 miljonilise rahvaarvuga ja võrdlemisi suuremöödunud Ilmasõjast osavõtnud kaadriga, kus loomulikult ka suurte üksuste liikvideerimisel üle jäi rohkesti kõrgemate kohtade omajaid.

Hans von Seeckt sündis 22. IV. 1866. Schleswigis pärastise 5. armee korpuse ülema pojana. Tema isa oli keiser Alexandri kaardi rügemendi ohvitserina Preisi-Prantsuse sõjas pataljoni ülemana „le Bourget“, Pariisi eeslinna verisemast lahingust osa võtnud ja



Kindral-oberst von Seeckt.

seal raskesti haavata saanud. Nõnda kujunes ka, et poeg asus samasse rügementi teenima.

Seal sai ta 21 aastasel leitnandiks (1887) ja 28 aastasel ülemlitnandiks (1894). Astus sõjakademiisse — 3 aastase õpekursusega. Sõjakademiast sattus ta ostekohe kindralstaapi (haruldane juhus) ja komandeeriti Indiasse olukorraga tutvumiseks. Pärast nimetati 17. armee korpuse staapi. 33 a. ülendati kapteniks (Hauptmann) ja 36 aastasel komandeeriti rivi staaži peale 2 aastaks (1902—1904) jalaväkke (Füsilier-Regiment 39).

1904 a. (38 aastasel) tuli ta uuesti Kindralstaapi tagasi. 40 aastasel (1906) sai majoriks. 1909 a. (43 aastasel) määrati 2. korpuse staapi. 1912—1913 a. (46 aastasel) määrati jällegi rivi staaži peale määratud pataljoni komandöriks (Badisches Leibgrenadierregiment 109) ning alles peale rivi staaži sooritamist pataljoni ülemana 1913 a. 3. korpuse staabi ülemaks. Selle koha peal sattus ta Ilmasõja lahtipuhkemisel sõjaväljale. Tema esimene suurem menu oli Soissons'i juures. Reservide osava ümberpaigutamisega õõsel läks tal korda prantslasi õige pealtungi suuna pearakuspunkti üle petta. See esimene suurem löök positsiooni sõja alguses tõi Soissons'i juures III korpusele suure võidu. 1915 a. ülendati ta oberstiks. Gorlice-Tarnovo lähimurdes oli ta kindral Mackenseni väegrupi staabi ülemaks. Siin aitas ta pärastisele feldmarssal Mackenseni kõik ettevalmistused edukaks läbimurdeks teostada ja viis nende arenemise kuni Brest-Litovski vallutamiseni läbi. Need korraldused,

mis lõppesid 150.000 venelase vangistamisega, 160 kahur ja 400 kuulipilduja võtmisega, andsid sakslaste kätte operatiivselt tähtsa sõlme Brest-Litovskis. Sel puhul ülendati Seeckt kindralmajoriks, seega siis kahe sõjaaasta jooksul 3 aukraadi.

Nüüdsest peale kuulus tema nimi tähtsamate sõjaväe juhtide nimekirja.

Austria VII armee üleminekul Donau jõest Semendria juures (Serbia vallutamisel) oli Seeckt selle armee staabi ülemaks. 1917 a. määrati ta Türgi sõjaväe staabi ülemaks, püsis faktiliselt Türgi sõjaväe juhina kuni Ilmasõja lõpuni.

Peale Ilmasõda määrati ta esiteks Saksa Põhja ringkonna piirikaitse ülemaks, pärast rahusaatkonna sõjaväelise esituse juhiks. 5. VI. 1920. peale Dr. Kappi monarhistlik putshi — Saksa sõjaväe juhatuse ülemaks (Chef der Heeresleitung). 16. VI. 1920 — kindralleitnandiks, I. X. 1920 — jalaväe kindraliks ja I. I. 1926 — kindraloberstiks. „Preisi armee ajaloos haruldast karjeeri tehes läks tal korda 40 aasta jooksul — kadest alates kõige kõrgema rahuaegse aukraadini jõuda.“ Kained andmed tema tegevusest sõjaväejuhatuses Ilmasõja ajal väljendavad temas üht silmapaistvaimaid Ilmasõja väejuhte, kes ka omas rahuaegses tegevuses on mõistnud leida keeruliste tulepõrivatele õged lahendused oma rahvuslase sõjaväe olemasolu kaitseks, eemaldades sõjaväest igasuguse poliitilise kategemise ja pühendades kõik jõud otstarbekohasele ajaga sammu käivale väljaõppele.

W. F.

Poola valitsuse otsus kõrgeimate sõjaväe juhtide kohta.

Toimetuse märkus.

„Sõdur“ on jälginud Poola sõjaväe kõrgeima juhatuse organisatsiooni küsimust alates 1924. Esitades selles küsimuses viimase (4. V. 1926) seaduse kava juhil toimetus tähelepanu artiklitele „Sõduris“ nr. 6 — 1924 a., milles refereeritud a) kindral Sikorski kõne esimese (11. detsembril 1924 a.) seaduse kava puhul, b) esimene juhatuse organisatsiooni kava ja c) marssal Pilsudski arvamine sellest esimesest kavast, ning „Sõdur“ nr. 17/18 — 1926 a. avaldatud artiklile „Ülemjuhataja teoorias ja praktikas“.

„Polska Zbrojna“ 5. V. 26 a.

4. V. s. a. enne lõunat pidas ministrite nõukogu nõu kõrgeimate sõjaväe juhtide seaduse küsimuses. Peale minister Skrzynski seletust ja üksikute punktide arutamist võttis ministrite nõukogu vastu kõrgeimate sõjaväe juhtide seaduse kava, ühtlasi sõjaministri rale volituse andes Seimist endine seaduse kava tagasi võtta.

Ühenduses sellega tegi peale lõunat minister Zeligovski visiidi Seimi esimehele Rataile ning esitas isiklikult temale seaduse uue kava, paludes ühtlasi 1924 a. esitatud seaduse kava „kõrgeimate sõjaväe juhtide organisatsioon (Organizacja najwyzszych wladz wojskowych)“ Seimist tagasi võtta.

Seaduse uus kava.

§ 1.

Vabariigi President kui riigi sõjariistus jõudude kõige kõrgem ülem toimetab selle juhtimist sõjaministri kaudu.

Sõja puhul määrab ja vabastab Vabariigi President riigi sõjariistus jõudude ülemjuhataja ministrite nõukogu otsusel, mille esitab sõjaminister, hoides oma käes

nende sõjariistus jõudude juhatust, kes pole antud ülemjuhataja vahendita käsutusse.

§ 2.

Vabariigi President määrab ametisse ja vabastab ametist ministrite nõukogu otsusel, mille esitab sõjaminister, sõjaväe kindral-inspektori, kindralstaabi ülema, sõjaväe administratiivse ülema, sõjaväe ülemprokuröri, kontroll-korpuse ülema ja korpuse ringkonna ülema.

Sõjaministri esitisel, millel peab olema ministrite nõukogu esimehe (peaministri) kontrassignaat, annab Vabariigi President:

- a) esimese ohvitseri aukraadi ja ülendab neid järgmistesse aukraadidesse,
- b) määrab ohvitseri reservi ja reservist aktiivteenistusse tagasi,
- c) rahuajal määrab ametisse diviisiülemaid ja nende kohtadele vastavad ning nendest kõrgemal seisvad.

§ 3.

Ministrite nõukogu otsuse põhjal määrab Vabariigi President oma korraldusega kindlaks need maa-alad ja linnad, millistel iseäraline tähtsus riigi kaitsemisel (kindlus, laagrid j. n. e.) tingimusega, et sarnane väljakuulutus loob elanikkudele neid kitsendusi, mis ette nähtud kohustavates seadustes.

§ 4.

Riigi huvide julgeolekuks mobilisatsiooni väljakuulutamisel alates ja terve sõjategevuse kestvusel on Vabariigi Presidentil õigus tarviduse korral maksvaid seaduslikke ettekirjutusi ministrite nõukogu ettepanekul oma korraldusega täiendada nende küsimuste ulatusel, mis vahendita seotud sõjategevusega. Sarnased korraldused esitatakse seadusandlistele kodadele seaduslikuks lahendamiseks peale väljakuulutamist ühel kõige lähemal istungil ning on sunduslikud, kui neid ei muudeta ega lükata tagasi.

§ 5.

Riigi kaitsmise küsimuste arutamiseks moodustatakse, kui algataja organ ja valitsuse nõuandja, riigikaitse nõukogu, kes nõu peab Vabariigi Presidendi juhatusel. President võib oma asemikuna juhatajaks määrata ministrite nõukogu esimehe (peaministri).

Riigikaitse nõukogu liikmete koosseisu kuuluvad peaminister, kõik ministrid ja sõjaväe kindral-inspektor rahuajal ning ülemjuhataja sõjaajal.

Riigikaitse nõukogu kutsub kokku Vabariigi President omal algatusel kas sõjaministri ettepanekul või sõjaväe kindral-inspektori ettepanekul sõjaministri kaudu vähemalt kaks korda aastas.

Riigikaitse nõukogu poolt vastu võetud otsustest annab aru sõjaminister järgmisel Riigikaitse nõukogu istangul.

Riigikaitse nõukogu kodukorra määrab kindlaks Vabariigi President nõukogu poolt heakskiidetud kujul.

§ 6.

Sõjaminister juhib kõiki sõjaväe küsimusi ning annab Vabariigi Presidendi juhatusel sõjaväele käsked rahuajal. Sõjaajal annab käsked nendele sõjariistuse jõududele, kes pole antud ülemjuhataja alla (§ 1). Need sõjaametkonna kohtadele määramised ja vabastamised, mis Vabariigi Presidendi ei kuulu, sünnivad sõjaministri või tema poolt selleks volitatud ülemuste kaudu.

§ 7.

Sõjaväe kindral-inspektor on ette nähtud ülemjuhatajaks sõja ajal. Tema allub sõjaministrile viimase abina. Selles ulatuses juhib ta riigikaitse küsimusi temale alluva kindralstaabi kaudu.

Kindral-inspektor annab nõu rügementide ülemate ja nendele vastavate ning kõrgemal seisvate sõjaväelaste kohtadele määramistel ja neis küsimustes, millised Vabariigi Presidendi korraldused lähemalt kindlaks määravad, mis ette nähtud § 8. Kindral-inspektori funktsioonid lõpevad sel silmapilgul, mil määratakse ülemjuhataja ametisse.

§ 8.

Kuni seaduse reguleerimiseni määratakse sõjariistus jõudude organisatsioon kindlaks Vabariigi Presidendi korraldusega ministrite nõukogu otsusel, mis sõjaministri kaudu esitatakse.

§ 9.

Käesoleva seaduse täitmine pannakse peaministri sõjaministri ja asjasse puutuvate ministrite peale, viimaste peale nende tegevuse ulatusel.

§ 10.

Käesoleva seaduse elluviimise silmapilgust kaotavad kohustuslike maksvuse kõik selle seaduse vastu käivad seaduslikud ettekirjutused ja eriti 1920 a. 11. juuli seadus Riigikaitse nõukogu moodustamise kohta (Seaduste avaldaja nr. 53 p. 327).

Silmapilgust, mil jõusse astub Vabariigi Presidendi korraldus, mis tehtud käesoleva seaduse § 8 alusel, kaotavad oma maksvuse igasugused kohustuslikud korraldused küsimustes, mis nendega normeeritud.

§ 11.

Käesolev seadus astub jõusse tema avaldamise päevast.

Ülaltähendatud kava juurde lisab valitsus järgmised põhjendused:

Valitsuse poolt varem esitatud seaduse kava riigikaitse kõrgeimate võimude üle (trükk nr. 1080) ei vasta oma kaju poolest, mille ta Seimi sõjaväelises komisjonis omandanud, praeguse valitsuse vaadetele selles mõttes, missugune peab olema riigikaitse võimude orga-

nisatsioon ja eriti ülemjuhatusse organisatsiooni küsimuse lahendamine. Sel põhjusel võtab Valitsus selle kava tagasi ja esitab omalt poolt uue.

Uus kava, mis kokkukõlas põhiseadusega, määrab selgesti kindlaks kõrgeimate sõjaväevõimude kompetentsid ning kindlustab valitsuse otsustamist riigikaitse ettevalmistamise küsimustes vastavalt riigikaitse nõukogu kindlaksmääramistele, mis põhjendatud igakülgsest ja asjakohasest.

Juhtivate sõjaväevõimude, Vabariigi Presidendi, sõjaministri ja sõjaväe kindral-inspektori tegevuses määrab kava kindlaks nende kompetents.

Vabariigi President.

Väljapeasu punktiks riigikaitse võimude organisatsiooni küsimuse vastavalt lahendamiseks peab olema põhiseaduse § 46, mille järele Vabariigi President on üht lasi ka riigikaitse sõjariistus jõudude kõrgemaks üle maks, kuid ta ei või olla selleks sõja ajal. Sellest põhjendusest järgneb, et ta võib olla ja peab olema nende sõjariistus jõudude ülemjuhatajaks rahu ajal.

Selle selgesti seaduses kinnitamisega on temale kõige pealt see moraalne tähtsus sõjaväe juures, et temale juhi kindlustab, keda ümbritseb kõige kõrgem riiklik autoriteet terve aja jooksul, mis Vabariigi President ametis ja et see juht mitte muutuv ei ole, ning pealegi on terve riigi esitajaks. Ühtlasi harmoneerib ta ka vandekestiga, mille sõdurid annavad.

Kuid arvesse võttes vastavaid põhiseaduse paragrahvisid võib Vabariigi President juhtimist toimetada ainult sõjaministri kaudu ja viimase vastutusel.

Sõjaminister.

Sõjaministri kompetentsid on täpselt kindlaks määratud põhiseadusega. Presidendi kõrgemal juhatusel juhib sõjaväe terviku asja, olles selle eest vastutav Seimi ees. Olles koormatud hiiglatõuga, peab temal olema abi, kes vahendita lahendab neid asju, mis seotud terve riigi ettevalmistamisega riigi kaitsmiseks, milline küsimus nõuab kõige suuremat tööpüsivust. Nende küsimuste lahendamiseks peab temal alaline abi olema, kes alludes temale oleks kohustatud neid täitma kui kandidaat ülemjuhataja ametile. Selleks ministri abiks peab olema:

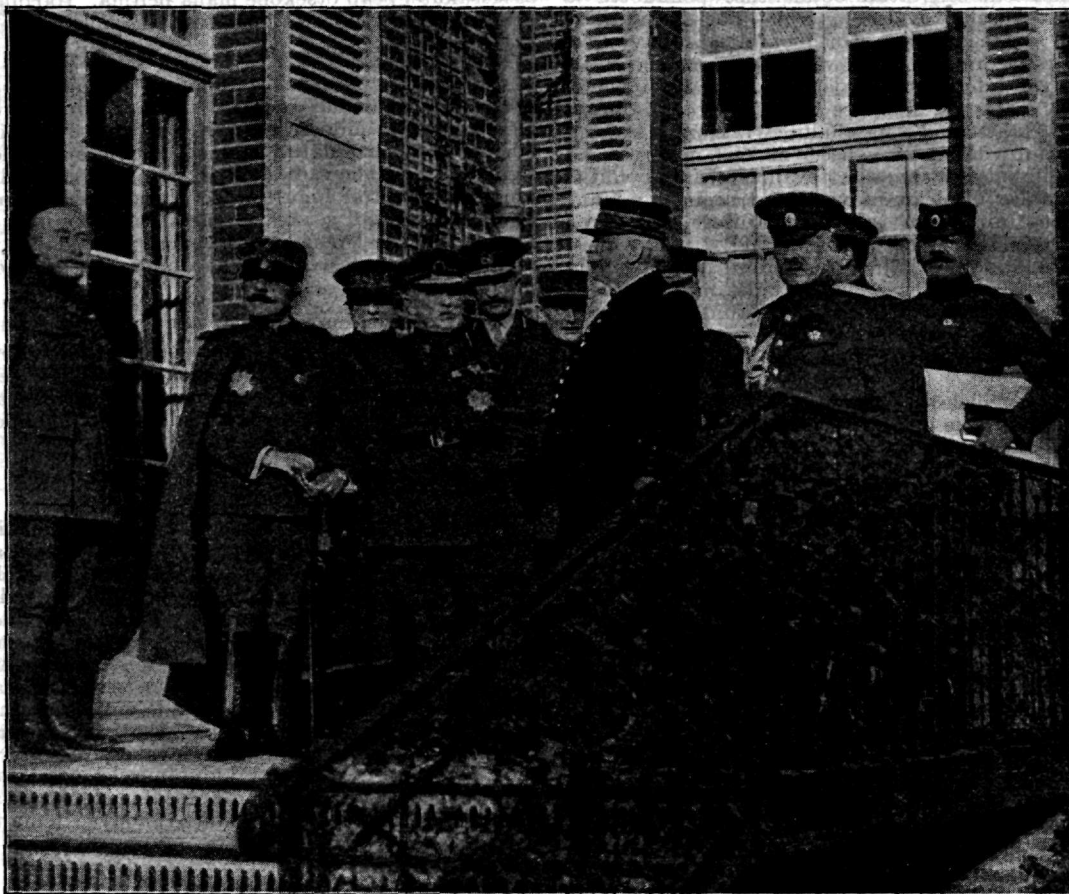
Sõjaväe kindral-inspektor.

Olles sõja puhuks ette nähtud ülemjuhatajaks, peab temale rahuajal kindlustatud olema mõju sõjaks ette valmistamisel. Sarnase mõju võib ta ainult siis omandada, kui riigi kaitsmise ettevalmistust isiklikult juhtida saab ja kui temal on vastav tööorgan, kes ainult nende küsimuste ümbertöötamiseks määratud. Selle organina alluks temale kindralstaap.

Riigikaitse nõukogu.

Kavatsetud riigikaitse nõukogu koosseis ja kompetents peavad vastama järgmistele nõuetele: 1) Vabariigi Presidendi poolt kontakti pidamine valitsuse ja kindral-inspektoriga sõjaväelistes küsimustes, 2) et terve valitsus oleks huvitatud riigikaitse küsimustest ja 3) kindlustuse, et sellesse instituuti kuuluks esimene sõja-asjanduse eriteadlane sõjaväe kindral-inspektori näol. Reguleerides neid kõige tähtsamaid põhimõtteid küsimusi riigikaitse kõrgeimate juhtide organisatsiooni alal, jätab kava kõik teistsugused küsimused sellel alal käesoleval juhusel Vabariigi Presidendi korralduse reguleerida, välja minnes sellest põhimõttest, et praegu juba seadusandluse teel kindlaks määrata üksikasjalikult sõjariistus jõudude organisatsiooni ja eriti kõrgeimate sõjaväe juhtide oma, oleks enneaegne ning see võiks sünnida alles siis, kui praktikas on läbi katsutud vastavad põhimõtted.

*Liitlastevaheline nõupidamine Prantsuse vägede ülemjuhataja pääkorteris
1915 a. lõpul.*



„L'Album de la Guerre'ist“ 4 korda vähendatud.

Pildil vasakult paremale: kindral Pelle, kindral Porro (Itaalia), kindral Wielemans (Belgia), marssal French (Inglise), kindral Wilson (Inglise), kindral Joffre (Prantsuse) (?), kindral Shilinsky (Vene) ja kolonel Stefanovitch (Serbia).

Tunnustades otsekohese koostöötamise vajadust, peeti liidurükkide esitajate vahel 6.—8. det. 1915 a. Calais's koosolek, millest võtsid osa ülaltähendatud isikud, kuid lootused koosoleku tagajärgede kohta petsid ning läksid täide alles hulga aja pärast, kui liitlaste ühiseks ülemjuhatajaks valiti kindral (praegu marssal) Foch.

Sellest artiklist võib mõnegi liitlaste poolt tehtud vea tundemärke leida ja mõnedki järeldused teha, mis ei tuleks silmapaari vahele jätta ka meil. Samuti kui Ilmasõjas liitlased ühiselt võitlesid tugeva ja ajakohaselt varustatud vaenlasega, tuleb meil tulevikusõjas oma liitlasega veel tugevama vaenlasega võidelda. Vähemalt ajakirjanduses peegelduvad andmed lasevad oletada, et meie võimalik tulevane vaenlane alatasa end rohkem ja rohkem sõjavalmis asetab. Sellega tuleb tõsiselt arvestada. Tuleks juba varakult hoolt kanda, et kokkulepe meie liitlase Lätiga sõja puhuks oleks täielik ja ei korduks neid soovimata nähtusi, mis leidsid aset Ilmasõjas.

Ei ole kahtlust, et liitlased oleksid vähema jõupingutusega sakslastest üle saanud, kui neil oleks

valitsenud üksmeel ja sõjavägede ühine juhatuse. Võib olla miljonite inimeste elu oleks päästetud olnud, kui see kokkulepe oleks saavutatud 1918 aasta asemel juba 1914 aastal.

Samuti tõendab see artikkel veel omakord, et Lääne-Euroopas kõik tähtsamad küsimused otsustati ja otsustatakse üksikute anderikkamate ja suurte kogemustega isikute poolt, aga mitte komisjonide kaudu, nagu see meil on saanud harilikuks nähtuseks. Ei saa ka tähele panemata jätta, et prantslased ei ehita enam uuemal ajal suuri kulukaid ausambaid ja monumente nagu vanasti, vaid lepitakse tagasihoidliku raudplatega niisuguse suure tähtsusega kokkuleppe saavutuse mälestuseks nagu seda oli 26. III. 1918 aasta kokkulepe Doullens'is.

-d.

Jalaväe ettevalmistusest õiseks tegevuseks N. Venes.

Pärast Ilmasõda ilmunud sõjakirjanduses on vist juba tüütuseni selgitatud ootamatuse põhimõtte ja selle teostamiseks soodsama aja — öö — kasutamise tähtsust sõjategevuses. On toonitatud, et viimast peavad eriti hindama sõjaväed, kes oma arvulise nõrkuse või tehnilise mahajäämise poolest ei suuda võistelda vastasega, sest õise tegevuse peale mõjuvad nüüdisaja tähtsamad sõjatehnilised faktorid ja arvuline ülekaal võrdlemisi vähesel määral, andes maad tegevuse lihtsuse ja sündsä ettevalmistuse ning võitlejate moraalse üleoleku ja vastava treeningu mõjule.

Sellest nii öelda asja teoreetilisest küljest on palju kõikjal kõneldud ja kirjutatud, ka N. Venes, kus mõõduandev sõjaline kirjandus ja ametlikud eeskirjad nõuavad sõjaväe ettevalmistamist vastavas suunas; praktilisest küljest, s. o. kuidas faktiliselt teostatakse ühes või teises sõjaväes ettevalmistamist õiseks tegevuseks, on sellevastu ilmunud hoopis vähem andmeid.

Seepärast oleks vast huvitav teada, mida tehakse mainitud alal meie idanaabri sõjaväes.

Nagu kõik teisedki õpealad punaväes on ettevalmistust õiseks tegevuseks hakatud enam-vähem süstemaatiliselt korraldama vast viimasel ajal 1923—4 aastatel korraldati üksikutes väeosades ainult mõned näitlikud õppused õise valve- ja luureteenistuse alal; kahurväe osades tehti katseid õise laskmisega. 1925 a. võeti punaväe inspektoriaadi nõudmisel jalaväe õppekavadesse süstemaatiline ettevalmistamine üksik- ja väeosade õppuse ulatuses; jalaväe kui „igal ajal ja igal maastikul“ tegevusvõimeline relvliigi kõrval esineti samal ajal ka ratsaväe ees suuremate nõudmistega sel alal. Põhjus — „tulirelva ja vaatlusvahendite arenemine ning õise tegevuse tähtsuse üldine suurenemine.“ Eeskirjade järgi peab rügemendist suuremaid üksusi otse valmistama ainult õiseks liikumiseks mitmesuguses olukorras; vähemad üksused teevad läbi süstemaatilise ettevalmistamise üksikõppusest alates igas lahingu olukorras. Peab tähendama, et üldiselt ei ole veel kõikides sv. ringkondades jõutud ühise, kindla süsteemini mainitud õppealal; ka on territoriaal osades sel alal hoopis vähem tööd ära tehtud. Mõnes sv. ringkonnas, nagu Ukraina sv. ringkond on ametlikkude eeskirjade kõrval vanemate juhtide koosseisule käsitamiseks soovitatud veel tuntud raamat „Nočnõje deistvija“, A. Samoilo, kuid sellest on isegi punaväe 2-he aastase teenistuse juures raske kinni pidada üksuste ettevalmistamisel.

Maksva korra juures algavad õised õppused üksiku sõduri ettevalmistusega juba talvel, kus selleks on määratud u. 15 tundi; suurem osa tööst täidetakse suvel, juuli- ja augustikuudel peetavatel väliharjutustel ja manöövritel.

I. Üksiku sõduri ettevalmistamine.

Üksiku sõduri ettevalmistamine õiseks tegevuseks seisab nägemise, kuulmise ja orienteerimise võime arendamises. Õppused peetakse harilikult väljal.

a) Nägemise arendamine.

Kindlaks määratud kohtadel seatakse üles värvilised lipud, laskemärgid ja sõdurite grupid mitmes seisukorras (lamades, põlvedel, püsti). Viimased teevad õppuse korraldaja signaali järgi mitmesuguseid liigutusi ja liikumisi mõnes suunas, moodustavad rivi-kaare, lasevad pauk-padrunitega jne.

Liikudes nende vaatlusobjektide poole paneb õppur tähele need kaugused, millel muutub mainitud objektide nähtavus. Neid tähelepanelikult tehes omandab õppur viimati teatud kindla ettekujutuse nähtavuse kohta öösel. Liikuvate märkide vaatlemine peab algama pärast paigalpäisivate märkide vaatlemist. Harjutustel toimetatakse vaatlemist mitmesu-

gustes asendites (lamades, põlvedel jne.) ja nõutakse et seisakutel peab etsekohe maha heitma. Harjutused peetakse mitmesugustes ilmastiku tingimustes.

b) Kuulmete arendamine.

Harilikult asetatakse õppurid seljaga õppuse täitmiseks määratud sõdurite poole. Viimastest on mõnel hästi ja mõnel halvasti (näit. logisev supik-lakene jne.) korraldatud rakmed. Õppuse korraldaja signaali järgi teevad õppuseks määratud sõdurid kindlaksmääratud liigutusi, kõnelevad jne. Õppurid kuulavad esialgul seistes ja pärast lamades ning teatavad oma tähelepanekutest õppuse korraldajale, kes teades kõla kaugust, käsib ka õppureid seda mees pidada.

c) Orienteerimise võime arendamine.

Õppurilt nõutakse oskust orienteeruda tähtede ja kompassi järele. Põõratakse tähelepanu sellele kuidas näevad välja mitmesugused esemed päeval ja öösel. Õpetatakse õige suuna leidmist kivihunnukute, puusse löödud täkete, paberilintide j. t. järgi.

d) Õise lahingu tingimustega tutvumine.

Üksikõppusel tutvutakse ka õise lahingu tingimustega, selle iseäraldustega. Selleks asetatakse juba päeval u. 50 meetri kaugusele laskuri asukohast mõned valged sihtmärgid ning suunitakse nendesse kindlal alusel lahtiselt asuvad püssid. Öö tulekul juhitakse püsside juure õppurid ja kästakse neid õppuse korraldajale ära seletada, missugusesse sihtmärgi punkti on püssid sihitud. See tehtud, kästakse sihtiida mõnda teise punkti ja avada tuli. Arusaadav et lendjoone omadused selle kauguse peale laskmisel tuleb ära seletada. Peamiseks relvaks öösel on külm relv. Vastase valveposti kujutamiseks öösel tarvitatakse enamasti täistõpitud kujusid; neid rinnatakse vaikselt, ilma pauguta. Samuti ründavad teineteist üksikud grupid, kuid relvadeta.

II. Jao ettevalmistamine.

Üksikõppus lõppenud, algab laagris jao, rühma, kompanii jne. ettevalmistamine. Jao ettevalmistamisel lasub peaarõhk piilurite tegevusel ja rännakul.

a) Ettevalmistamine rännakuks.

Õppuritest moodustatud piilkonnale antakse kroki või kaart, mille järgi ta on kohustatud juhtima temale 10—20 sammu kaugusel järgnevat üksust. Harjutusi on soovitatav pidada mitmekesisel maastikul ja mitmes suunas. Harjutuse otstarbel liikuv üksus satub omal teekonnal õppuse korraldaja poolt selleks määratud „vastase piiluritega“ kokku. Viimased avavad tule ja taanduvad varsti ülevõimu ees, varjudes soodsate esemete taha. Piilurite tulevahetuse ajal maaslamanud üksus (jagu) liigub nüüd edasi ja moodub varjunud vastasest, kes sellest teatab häädega „seisa!“

See tegevus harjutab kõiki ja iseäranis juhte tegutsema äärmiselt tähelepanelikult ning toimetama korrapärast luuret.

b) Ettevalmistamine luuretegevuseks.

Vastase valveriba tähendatakse ära harilikult üksikeisest 2—300 meetri kaugusel üles seatud valvepostide (paarispostide) abil; ajuti liigub postide vahel piilkond.

Harjutusel viibiv jagu peatatakse u. poole kilomeetri kaugusel vastase valvejoonest. Jaoülem saab ette piilurid, kes tingimata vastase valvejoonele satuvad, sest selleks määratud vahekohtunikud valvejoone tiibadel valvavad tiivalt ümbermineku eest.

Ette saadetud piilurid tegutsevad järgmiselt: 1) valveribale lähenemisel vastase valveposti leides pööravad piilurid esialgselt suunast kõrvale ja otsivad üles järgmise valveposti, tegutsedes kogu aeg enesest märku andmata. 2) Valvepostid leitud, püüavad piilurid valvejoonest läbi hiilida ja selle taga koguda.

Õistel õppustel üksikute sõduritega ja üksustega kuni rühmani ühes arvatud pööratakse erilist tähelepanu teadete edasiandmisele. Nõutakse ka teadmisi rakettidega ümberkäimises ja nende tähenduse meespidamist.

III. Rühma ettevalmistamine.

Rühma ettevalmistamine sünnib jagude koosseisus.

a) Ettevalmistamine rännakuks.

Rännakul rühma koosseisus nõutakse et tagliikuvate sõdurite tegevus oleks kooskõlastatud eesliikuvate tegevusega. Selle sissekasvatamiseks tehakse liikumisel peatusi, suuna muutmisi, teelt kõrvalepööramisi (näit. künatud maale) jne. Peatusel heidetakse end maha, künatud maalt teele tulles vähendavad ees liikuvad sõdurid sammu jne. Rühm liigub mitmes kolonnis u. 100 meetriliste distantsidega. Kolonnide vahel liiguvad paarispostid valgete lippudega; laternaid selleks otstarbeks tarvitatakse vähe. Kolonni peas tarvitatakse laternaid, mis heidavad valgust ainult läbi oma põhja.

Rännakul harjutatakse ka üleminekut puhkusele ja edasi — tegevust vaikse häire või puhkusest rännakule ülemineku puhul. Enne puhkusele asumist eraldatakse rühma koosseisust piilkond, kes peab kujutama enesest vastast ja valvama rühma edaspidise tegevuse järgi. Piilkonna kaugus rühmas on mõnisada meetrit.

Rühm peab asuma puhkusele ja puhkuse asukohtast (majadest, telkidest) välja tulema ilma vähemagi kärata ja vastasest nägemata. Väljatulemist harjutatakse esilagul üksikult ja pärast kõik korrana.

b) Õise lahingu tingimustega tutvumine.

Eeltöödena õise lahingu tingimustega tutvumiseks harjutab rühm päeval:

Kaevur — tööriistade õiget külgepanemist ja kärata kandmist, takistuse võtmise viise õösel, traadi lõikamist, traadi kui lihtsama takistuse ülesseadmist, lõhkeainete kandmist ja süttamist ning lihtsamate vahenditega maskeerimist õösel.

Õiseks positsioonile asumiseks liigub rühm alguses jao kolonnidena ja pärast hargriviis u. pool kilo-meetrit edasi ja võtab vaikset, ilma komandoid oma alla varemalt märgitud joone. Pärast mitmeid harjutusi joone oma alla võtmises asub rühm kaevumisele.

Õppus on nagu ikka kahepoolne, s. o. vastase kujutamiseks on välja saadetud üksikud grupid.

Edaspidistel õppustel püüab rühm, lähenedes vastasele kuni paarisaja meetrini, algul ja pärast lamaste rakettide valgusel püsti kindlaks teha vastase asetuse maastikul. Raketid lastakse õhku rühma keskel ja kõrvalt, — vaatlamise tingimuste selgitamiseks.

Rinde muutmisel kogutakse rühm alguses kokku ja paisatakse siis uues suunas välja.

IV. Kompanii ettevalmistamine.

Kompanii ettevalmistamisel õiseks tegevuseks pööratakse peatähelepanu valveteenistuse ja rännaku peale. Õised rännakud teeb kompanii ühenduses teiste harjutustega.

a) Ettevalmistamine valveteenistuseks.

Kompanii ettevalmistamisel valveteenistuseks peetakse ka üksikõppust valvetõketel ja postidel. Õppus

algab pimeduse tulekul valvepiirkonna varu asukohas. Kõvendatud luurkonna väljasaatmisele järgneb rühma-ülemaate poolt valvetõkete ja postide väljapanemine. Suurt tähelepanu pööratakse katkemata side loomisele postide joone ja kompanii ülema vahel jooksjate abil. Muidugi on viimaste töövõime õösi piiratud. Postide joone ees areneb piilurite vastastikune tegevus. Postide joone ette tõmmatakse põlve kõrgusel traat, mille külge on kinnitatud kellad, pudelid j. t. Harjutatakse ka rakettiga ümberkäimist.

b) Ettevalmistamine õiseks lahinguks.

Õppus on kahepoolne. Üdreegliina on pealetungil laskmine ja häälitsemine keelatud. Kompanii tungib peale järgmiselt: esijoones liiguvad 2 rühma jagude (ka lülide) kolonnidena u. 15—20 sammulistel intervallidel, nende taga mõnekümne sammu kaugusel 3-as rühm ja rasked kuulipildujad. Kompanii ees liigub üks piilkond mitte kaugemal kui 50 sammu ja temale järgnevad 25 sammu tagapool piilkonnad kompanii ees ja tiibadel. Piilkondade ülesanne — ilma pauguta hävitada vastase luure- ja valveosi. Kompanii rinne on u. 120—180 sammu. Piilkonnad ja rühmad liiguvad mõnekümne-sammuliste hüpetena. Hüpe tehtud, annab piilkond vastava laternaga signaali; kompanii liigub piilkonnas ja heidab maha; piilkond teeb järgmise hüppe jne.

Jõudes vastasele nii lähedale, et varsi oodata võiks tema poolt nähtud saada, paiskuvad jaod kolonnidest laiali ja kolmas rühm, vastavalt olukorrale, asub teiste rühmade tiivale või liigub endiselt nende taga; r. kuulipildujad endiselt — s. o. taga. Edasi liigub kompanii sammu, kärata ja peatusteta ning kui vastane on avanud tule, liigub edasi joostes. Pärast rännakut kogutakse oma juhtide ümber ja saadetakse ette ning tiibadele u. 50 sammu kaugusele piilkonnad. Esimene ja teine rühm ning r. kuulipildujad moodustavad esimese järgu, teise järgu, s. o. varusse asub kolmas rühm. See tehtud, kaevutakse. Rännakule üle mindud, rakettide ja kiirteheitjate valguse hetketel maha ei heideta.

Kaitsel pööratakse peatähelepanu tule distsipliinile. Selleks asetatakse kompanii olukorrale vastavalt kaitse seisukorda ning ajuti valgustatakse eelolevat maastikku. Tuld peab avama ainult siis, kui vastane on nähtav. Kuid harilikult avavad kõik tule kui ainult mõni pauk kellegi poolt on lastud. Et seda nähtust näitlikult demonstreerida, avavad paar meest tule ilma mingi põhjuseta; kõik, kes nendele järgnenud, karistatakse. Õppusele tule distsipliini pidamise eesmärgiga järgnevad õppused õise rännaku tagasi-loomiseks kompanii kaitsepiirkonnas.

Pataljoni ja rügemendi ettevalmistamine õiseks tegevuseks kujuneb suuremate taktikaliste ülesannete lahendamiseks nende põhimõtete järgi, mis avaldatud „R. K. K. A. jalaväe lahingteenistuses,“ §§ 572—598.

Pataljon tegutseb enamasti kompanii kolonnidena, vähemad üksused tegutsevad nii nagu see eelpool käsitatud. Õppused viiakse läbi kahurtule toetusel ja kujunevad täielikuks kahepoolseks manöövriks.

Nii oligi 1925 a. sv. ringkondade juhatustele ette kirjutatud manöövrite kavade väljatöötamisel sisse võtta ka õine tegevus. Tegelikult aga ei arenenud õine tegevus manöövritel kuigi tähtsaks. Igatahes on selle kohta ilmunud vähe märkusi. Rügemendi osavõtust tervikuna õisest tegevusest ei ole ilmunud üldse teateid.

Prantsuse Kõrgem Sõjakool pühitses sel aastal 8. V oma 50. aastapäeva.

Sel puhul mälestas seda sündmust ka Eesti Kindralstaap, läkitades alljärgneva õnnesoovi-telegrammi asutusele, kust võrsunud on kõik juhtivad jõud Prantsuse sõjaväes.

Kõrgema Sõjakooli Ülemale Pariis.

Kooli 50 aastase juubeli puhul läkitan suurele ja kuulsale Prantsuse Kõrgemale Sõjakoolile Eesti Kindralstaabi ja enese nimel sügavama austuse tunnustuse ja meie kõige tulisemat õnnesoovid. Endisena kooli kasvandikuna kinnitan veel kord Koolile oma sügavat lugupidamist ja kustumata sümpaatiatundeid.

Kindral Reek
Eesti Kindralstaabi ülem.

Kindral Reek'ile

Eesti Kindralstaabi Ülemale.

Kõrgema Sõjakooli ülema poolt.

Väga liigutatud Teile nii lahketest õnnesoovidest Kõrgema Sõjakooli 50. aastapäeva puhul, saadan Teile oma elavama tänuavalduse ühes meie kõikide sügavama sümpaatiat väljendusega meie Eesti Kindralstaabi sõprade vastu.

Prantsuse Sõjakool on uhke lugedes oma endiste õpilaste hulgas Eesti Kindralstaabi ülema ja saab temast alal hoidma oma südamlükuma mälestuse.

Alla kirjutanud
Kindral Hering.

Kerge suurtükiväe rivi-määrustikust.

Meil on välja suurtükiväes tarvitusel „Kerge suurtükiväe rivi-määrustik, 1921 a. sv. õpetuskomitee väljaanne“. Käsitades seda määrustikku patarei väljaõpetamisel paistab silma tema puudulikkus nii keeleliselt kui sisuliselt, mis on seletatav vist sellega, et määrustik on kasutamist leidnud kui häädaabinõu. Kuna määrustiku ilmumisest mitu aastat mööda, oleks aeg täielikuma, meie oludele ja koosseisudele vastava määrustiku väljatöötamiseks. See on veel hädatarvilik selle tõttu, et 1921 a. määrustikus ei leia käsitamist ümberkäimine 76,2 mm suurtükiga, millistega varustatud suur osa meie kergest suurtükiväest. Lootes, et määrustiku väljatöötamisele asutakse lähemas tulevikus, tahaksin siin puudutada küsimust, kuid võrd on otstarbekohane sisu jaotus 1921 a. määrustikus ja kas ei tuleks seda uues määrustikus muuta.

1921 a. määrustik on jaotatud 2 ossa: suurtüki õppuseks ja patarei õppuseks. Mõlemad osad on omakord jaotatud järgmiselt: 1) suurtüki õppus — a) tegevus suurtüki juures, b) rakendatud suurtüki õppus; 2) patarei õppus — a) üldmäärused, b) patarei liikumiskorras, c) patarei lahingkorras, d) laskemoonaga varustamine, kaotuste täiendamine, materjal-osade vahetamine ja parandamine, e) vaatused, tervitused. Vaadeldes seda jaotust torkab kohe silma, et suurtüki õppuses on sisu jaotus hoopis teistsugune, kui patarei õppuses: 1) suurtüki õppus on jaotatud ainult 2 ossa, patarei õppus aga, välja jättes viimase osa, mis käsitleb vaatusi ja tervitusi — 4 ossa, 2) suurtüki õppuse üksikud jaod kannavad täiesti teistsuguseid nimetusi, kui samasisulised jaod patarei õppuses. Kuna suurtüki õppus on aluseks patarei õppusele ja tegevus üksiku suurtüki juures on põhimõttelikult sama mis patareiga, peaks nende sisu jaotus olema ka ühesugune. See kergendaks märksa määrustiku kasutamist.

Ei saa mööda minna ka sellest, et 1921 a. määrustikus ei ole kinni peetud põhimõttest, et pealkiri peaks lühidalt ära tähendada seda, mis järgnevas tekstis käsitatakse. Selleks paar iseloomustavat näidet:

1. Suurtüki õppuse I jagu kannab pealkirja „Tegevus suurtüki juures“. Selle pealkirja alla võiks mahutada terve suurtüki õppuse. Tegelikult käsitleb aga I jagu tegevust lahingkorras oleva suurtüki juures.

2. Suurtüki õppuse sama I jao peatükk kannab pealkirja „Numbrite kohad“. Loed peatüki läbi, — numbrite kohtadest pole siin sõnagi! Alles II peatükis, mille pealkiri „Suurtüki ülema kohused“, leiad kirjelduse, mis ära määrab numbrite kohad.

3. Suurtüki õppuse 2 jakku, mille pealkiri „Õppus rakendatud suurtükiga“ on sisse võetud „suurtüki

korrad“. Selle peatüki õige koht oleks suurtüki õppuse eesotsas, sest enne kui asuda „tegevusele suurtüki juures“, peaks teadma, et suurtükk võib olla lahing- ja liikumise korras. Patarei õppuses on see peatükk paigutatud täitsa õieti „üldmääruste“ alla.

Üldse peab tähendama, et suurtüki õppuse sisu on jaotatud liig üldiselt. Kuid ka patarei õppuse sisu jaotus ei ole kaugelgi selge.

Suurem puudus patarei õppuses on see, et 2 jaos, mille pealkiri „Patarei liikumise korras“, on segi paisatud kaks iseasja: patarei rännak-kord ja patarei õppus rakendatud suurtükkidega, mida toimetatakse rahvajal ja mis on abinõuks sõitjate ja hobuste treenerimisel ning patarei ottovalmistamisel osinmisteks suurtükidega igasugustel paraadidel.

Tõenduseks toon järgmise näite:

Patarei õppuse §§ 23—39 käsitlevad hargrivi ja suurtüki kolonni üksikasjalist kirjeldust. Paragrahvide kaupa on siin üles loetud kõikide patareid moodustavate elementide kohad ühel ja teisel juhusel. Kas sarnane kohtade jaotus on maksev rännak-korra kohta või õppuse kohta rakendatud suurtükkidega, on jätud ülemaile. Kui nüüd oletada, et kirjeldus käib rännak-korra kohta, jääb hargrivi kirjeldus mõttetuks, — rännak-korras ei liigu patarei ialgi hargrivi! Kui aga oletada, et kirjeldus käib õppuse kohta rakendatud suurtükkidega, jääb mõttetuks igasuguste jala ja ratsa telefonistide, vooi, kuulipildujate j. n. ed. kohtade kirjeldus. Õppusel rakendatud suurtükkidega on need elemendid täiesti võimatuks ballastiks!

See ettetoodud patarei õppuse puudus tekitab küsimuse, kas ei oleks, kui arvesse võtta, et suurt. rivi-määrustikus on osa, mille täitmine on mõeldav ainult rahvajal (õppus rakendatud suurtükkidega oma korrapäraste vahede ja intervallidega), otstarbekohasem suurt. rivi-määrustikku jagada jala- ja rivimäärustiku eeskujul kahte ossa: rividrilliks ja lahingdrilliks, ja alles need osad omakord suurtüki ja patarei õppuseks? Selle jaotuse järel leiaks käsitamist rividrillis ainult õppus rakendatud suurtükkidega; telefonistid, maakuulajad, kuulipildurid j. n. e. jääksid siit täiesti välja. Lahingdrillis aga leiaksid käsitamist patarei rännakkord, ülemineku rännakkorras lahingkorra ja lahingkorra.

Võibolla ei ole see minu poolt ette toodud määrustiku jaotus millegipärast otstarbekohane, kuid siis peaks uues määrustikus tingimata selgemat käsitamist leidma praegune määrustiku patarei õppuse II osa.

Liitlaste vägede kõrgemat juhid Itmasõja lõpul.



„L'Album de la Guerre'ist“, 4 korda vähendatud.

Pildil vasakult paremale: kindral Pétain (Prantsuse vägede ülemjuhataja), marssal Sir Douglas Haig (Briti vägede ülemjuhataja), marssal Foch (liitlaste üldine ülemjuhataja), kindral Pershing (Ameerika vägede ülemjuhataja).

S. S. S. R. ja Rahvasteliit.

Vene enamlike ajakirjanduse valgustusel pühendab meie idanaaber õige suurt tähelepanu Rahvasteliidu poliitikale. Kuigi mõned Nõukogude poliitikud kujutavad Rahvasteliitu reaalse tähtsusega rahvusvahelise poliitilise tegurina, siiski pole Nõukogude välisdiploomaatia seni suutnud tegelikult varjata oma teravat reageerimist kõigi Rahvasteliidu poliitiliste püüete peale. Kõik Rahvasteliidu vähemagi tähtsusega nõupidamised, samuti ka nõupidamiste kokkukutumise kavatsused leiavad alati elavat vastukaja Nõukogude ajakirjanduses.

Lähemalt tutvudes Vene enamlaste avalikkuse seletustega Rahvasteliidu poliitilise tegevuse kohta on märgata Nõukogude poliitikute järjekindlat püüet kõigi abinõudega diskrediteerida Rahvasteliitu. Nende seisukohalt punduvat Rahvasteliidul täielikult igasugused võimalused teostada omi otsekoheseid ülesandeid maailma rahu alalhoidmise ja kindlustamise alal. Põhjuseks olevat ühelt poolt need leppimatud majanduspoliitilised vastolud, mis on olemas üksikute kodanlike riikide vahel, ja teiselt poolt — praegune Rahvasteliidu organisatsiooniline struktuur, mis või-

maldavate entente suuriikidel seda kasutada oma poliitika riistana. Kõigepealt püüdvat Suur-Britannia Rahvasteliidu kaudu maksta panna oma poliitilist hegemooniat kogu Euroopas, kasutades oma poliitilist mõju ühise rinde loomiseks kõigist kodanlistest riikidest Nõukogude liidu vastu.

Tähendatud põhjustel olenevatki Nõukogude valitsuse eitav seisukoht Rahvasteliidu suhtes, sest Nõukogude liidu poliitiline iseloom ei lubavat temale ühineda niisuguse rahvusvahelise asutusega.

Iseäranis teravalt arvustatakse Nõukogude välisdiplomaatia poolt Rahvasteliidu rahukindlustamisega seotud riikide relvastuste piiramise püüdeid.

Hiljuti tembellikati Nõukogude väliskomissari Tshitsheerini poolt Rahvasteliidu algatusel kokkukutsuvat desarmeerimise eelkonverentsi kometimänguks. Tema seletusel olevat Rahvasteliidu juhid sihikult valinud eelkonverentsi kokkukutsumise kohaks Genfi linna Shveitsi maaalal selleks, et otsekoheselt takistada S. S. S. R. li osavõttu sellest mõpudamisest, sest peale Nõukogude esitaja Vorovski tapmise on Nõukogude valitsus kuulutanud boikoti alla Shveitsi pinna kuni täieliku rahulduse saamiseni; kuna aga Nõukogude liidu läänepoolsed naaberriigid otsekohe keelduksid desarmeeruda ilma vastavate tagatiste saamiseta Nõukogude liidu poolt, siis oleks ka kodanlistel suuriikidel põhjust loobuda tegelikust relvastuste piiramisest.

Rahvasteliidu kutse peale osa võtta relvastuste piiramise eelkonverentsist 18. mail s. a. Genfis teatas Tshitsheerin 7. aprillil s. a., et Rahvasteliidu püsimine oma endise otsuse juures kokku kutsuda eelnõupidamist Genfis tõendavat püüet kõrvaldada S. S. S. R. li osavõttu desarmeerimiskonverentsist; ühtlasi ta tuletas meelde Nõukogude valitsuse endist kategoorilist otsust mitte saata omi esitajaid Genfi; sellejuures aga Nõukogude valitsus olevat valmis olnud osa võtma eelolevast nõupidamisest, sest ta üldse pooldavat igat algatust üldise desarmeerimise alal. (Kui ta juba algusest saadik pole varjanud oma umbusaldust Rahvasteliidu poolt kokkukutsutava konverentsi vastu.)

Nagu Tshitsheerini seletustest näha, otsustas Nõukogude valitsus otsekohesest prestiiži alalhoidmise motiividel loobuda osavõtmisest desarmeerimise eelkonverentsist, luues sellega tõiseid raskusi desarmeerimise idee teostamise alal.

Selleks aga, et niihästi Vene rahvahulkade kui ka väljamaa töölise silmis kõigiti õigustada S. S. S. R. i mitteosavõttu desarmeerimise eelkonverentsist, püüavad Nõukogude riiklikud kihutustöö organid kõigi abinõudega kujutada eelolevat relvastuste piiramise eelnõupidamist hariliku rahvamasside petmisena Rahvasteliidu poolt. Samasel teel loodab nähtavasti Nõukogude välisdiplomaatia nurja ajada Rahvasteliidu relvastuste piiramise katseid ja ühtlasi ka kõigutada Rahvasteliidu rahvusvahelist autoriteeti. Nagu näha, on meie idanaaber asunud otsekohesele Rahvasteliidu vastasele võitlusele.

Vene enamlaste algatusel on avalikku võitlust Rahvasteliidu vastu alustanud ka Kommunistliku internatsionaali — „Kominterni“ täidesaatev Komitee. Aprillikuu algul pööras viimane iseäralise üles-

kutsega kogu ilma töölise poole, kutsudes neid lõhkuma sidemeid Rahvasteliiduga ja alustama võitlust tema hävitamiseks, moodustades selleks ühise proletarilise rinde.

See „Kominterni“ üleskutse selgitabki neid õigeid eesmärke, mida Vene enamlased püüavad kätte saada võitluses Rahvasteliidu vastu. Kogu see võitlus on otsekoheselt sihitud Rahvasteliidu hävitamisele. Millest aga võiks küll tingitud olla see otsekohene Rahvasteliidu hävitamise püüd?

Kahtlemata näevad Nõukogude poliitikud ja „Kominterni“ juhid Rahvasteliidus tõsist rahvusvahelist tegurit, mis vastukaaluks „kominterni“ revolutsioonilistele püüetele koondab oma ümber järk-järgult kogu ilma demokraatli riike ja rahvaid.

Nagu teada teostavad aktiivselt Rahvasteliidu rahupoliitikat ka mida seltskondlispoliitilisi organisatsioone niihästi Lääne-Euroopas kui ka Ameerikas ja muudes ilmaosades. Rahvasteliidu rahupoliitika mõju on levimas ka Lääne-Euroopa ja muude maade töölise seas, millele kaasa aitavad II. Amsterdami sotsialistlike töölise erakondade internatsionaal ja muud demokraatlikel alusel asuvad töölise ühingud.

Selle tagajärjel ongi Rahvasteliit välja kujunemas niisugusena rahvusvahelise poliitilise organisatsioonina, mis suudaks kindla piiri panna Nõukogude liidu välispoliitilisele agressiivsusele ja ühtlasi ka enamluse tungile kultuurriikidesse.

Muidugi kujutavad need asjaolud otsekohest hädahoitu kogu rahvusvahelisele enamlasele revolutsioonilisele liikumisele.

Loomulikult pingutabki nüüd Nõukogude välisdiplomaatia „Kominterni“ aktiivsel kaasabil kogu oma jõudu selleks, et lõhkuda Rahvasteliit enne seda, kui ta suudaks tegelikult süvendada oma poliitilist mõju kogu ilma rahvamassidesse.

Seda Nõukogude liidu poliitikat iseloomustab sihikindel vastutöötamine kõigile Rahvasteliidu püüetele, mis võiksid kaasa aidata Lääne-Euroopa riikide ühinemisele, nagu: Saksamaa astumisele Rahvasteliitu, Locarno tagatislepingute realiseerimisele, poliitiliste liitude sõlmimisele üksikute riikide vahel.

Nende asjaoludega võikski seletada seda suurt varjamata rõõmutunnet, mida väljendati Nõukogude ajakirjanduses Rahvasteliidu nõukogu täiskogu märtsikuu istangul tekkinud kriisi puhul. Seda kriisi tõlgitseti otsekohe Rahvasteliidu lagunemise tundemärgina.

Nõukogude välisdiplomaatia tõttas kohe seda kriisi kasutama poliitilise mõju avaldamiseks Saksamaa peale, mille järeldusel oligi vastastiku mittepealetungimise lepingu sõlmimine Saksamaa ja S.S.S. R. i vahel 24. aprillil s. a. Berliinis.

Lepingu sõlmimise puhul toonitati Nõukogude ajakirjanduses, et see leping soodustavat Inglismaa poolt moodustatava S. S. S. R. i vastase rinde lõhkumist ja ühtlasi ka Rahvasteliidu ja Locarno kriiside süvenemist.

Ülalkirjeldatud Nõukogude valitsuse ja „Kominterni“ Rahvasteliidu lõhkumise poliitika tõendab kuivõrd suuri raskusi tuleb Rahvasteliidul ära võita rahuaste elluviimiseks.

M.

Grupi- ja pataljoniülemate õigustest ja kohustest.

Kaitseväge distsiplinaar karistuse seadluse tarvitusele võtmisel tehti suurtikiväe grupiülem õiguste poolest võrdseks pataljoniülemaga (K. D. K. S. § 3), ehk küll enamalt grupiülemal oli koosseisus ette nähtud rügemendiülemaga õigused.

Kui nüüd võrrelda grupi- ja pataljoniülemate tegevust, vastutust, asjaajamist ja majanduslist külge, siis näeme kohe, et grupi iseseisev elu, vastustus ja tegevus palju enam vastab rügemendile, kui pataljoniüle — seega peaksid vastama ka õigused. Esiteks, võttes

vaatluse alla grupi majanduslike külje, paneme kohe tähele, et siin vastutus ja tegevus on palju suurem grupiülel, kui pataljoniülel, sest et majanduslikest küljest on grupp täiesti iseseisev väeosa, kes ennast varustab, toidab ning peab iseseisvalt kirjavahetust kõigi V. V. organitega, milleks ka vastav personal: majanduseülem, laekahoidja j. n. e. Majanduslikest küljest, nagu teisedki väeosad, allub grupp vahenditult diviisiülel. See grupi tegevus näitab selgelt, et grupiülel on suur vastutus majanduse alal, seega peaks ka olema vastavad õigused.

Nüüd paaris sõnas ka grupi riviala kohta. Ka seda ei saa võrrelda pataljoniaga, kellel sarnaseid funktsioone ei ole nagu grupil, sest viimasel on iseseisev staap (adjutant, sideülem j. n. e.), mida pataljoniülel ette ei ole nähtud. Missugused küsimused nüüd otsustab grupiülel iseseisvalt, milles aga pataljoniülel peab pöörduma rügemendiülema poole? Neid on palju; toon ainult mõned näited: 1) ohvitseride, sv.-am. ja sõdurite puhkused; 2) kohtadele kinnitamisega,

2) teenistuselehtede täitmised, 3) ettepanekud, 5) sõdurite ülendamisega, 6) üleajateenijate ja erateenijate teenistusvõtmised ja vallandamisega j. n. e.

Peale selle on grupis oma käsukiri, mida pataljoni ei ole. Nagu näha, kõik rügemendiülema funktsioonid, millega pataljoniülel tegemist ei tule teha ja mille eest tema ka ei vastuta. Eisaalalata, et pataljoniülel on suur vastutus sõdurite väljaõppe alal, kuid ega see ei puudu ka grupiülel, sest grupis on väljaõpe sageli märksa keerulisem, kui pataljoni, kus see sünnib ühe rivimäärustiku järele kõigis kompanides. Grupis aga tuleb arvestada ka mitmekesiste suurüksikude kalibriatega ja süsteemidega.

Kõik eelmised võrdlused grupi- ja pataljoniülema tegevuses ja vastutuses annavad selge pildi sellest, et grupiülel peavad suuremad õigused olema, kui seda ette näeb meie kaitseväge distsiplinaar karistuse seadlus. Grupiülel peaksid olema selle suure vastutuse juures vähemalt üksiku pataljoni ülema õigused.

Sniping.

Major H. Hesketh-Pritchard'i järele vabalt

A. Rääk.

Märkus: On kavatsus lugejatele pakkuda snipingust rida artikleid. Toim.

I. Snipingust üldse.

Snipingule vastavat termini eesti keeles ei ole. See on kunst lasta täpselt ja tabavalt suurekalibrilistest ehk -harilikkudestjalaväe viintpüssidest, mis varustatud optilise sihikuga ja reguleeritud vastavale laskemile — sniperile.

Sniper on sakslaste leidus Ilmasõjas, kus ta arenes lahingutegevuse iseseisvaks haruks kohtsõjas. 1918 a. õpetas sniperi tegevust hindama ka manööversõjas. Sakslastel oli sel ajal juba igas k. k. jaos üks väljaõpetatud sniper, kes varustatud optilise sihikuga püssiga.

Sniperite ülesanne on kõikidel lahinguperioodidel ühesugune — likvideerida märgid, mis nähtavad kuni 1000 sammuni.

Nad ei ole seotud oma üksuse asukohaga, vaid valivad ise omale soodsas laskekoha, mis võimaldab head maskeerimist ja vaatlemist.

Sniperite märkideks on: iga vaenlane, kes pistab pea kaevikus, rasked ja kerged kuulipildujad, miinipildujad, tankid, soomusautod, millejuures märk likvideeritakse tabava laskega nõrgalt soomustatud kohta või mehhanismi õrnadesse osadesse soomust läbistavate kuulidega. Vaenlase ohvitserid, vaatlejad, üldse juhtimise ja side organid on sniperitele otsitavamad märgid.

Sniper ei pea olema ainult hea laskur, vaid ka vaatleja ja luuraja. Seega oleks siis sniper hävitaja, laskur, vaatleja, luuraja.

Eeltoodust on ka tingitud sniperite hoolikas väljaalik, kasvatamine ja õpetamine, kasutades algmaterjaliks jahimehi, laskesportlasi j. n. e. Meil seni on sniperite erilise väljaõppe olnud söödis ala. Nendega ei saa võrrelda meie iseäralise liigi laskureid, sest viimased on ainult head laskurid, kes veel kaugel sniperist.

Sniper on tähtis tegur praeguses mehaniseeritud kompaniis, leidub igas sõjaväes, ka Nõukogude Venes.

Snipingu arenemine Inglise sõjaväes 1915.

Inglise major Hesketh-Pritchard viibides märtsis 1915 a. prantsuse rindel, pani tähele milline suur ülekaal oli saksa sniperitel inglaste üle. 1915 a. algul lan-

gesid ühe päeva jooksul ühes inglise pataljoni tabatuna saksa sniperite kuulidest 18 sõdurit. Kui iga rindel oleva inglise pataljoni sniperid oleksid hävitanud päevas ka ainult ühe sakslase, saaksime kuu kohta kohutava arvu, mis võrduks diviisi koosseisule. 1915 a. keskel oli saksa sniperite ülekaal inglise rindel oma kulminatsiooni punktil. Inglise väe hävitamine oli käsil lihtsalt tükitööna. Igas kaevikus, mis asus saksa sniperite tegevuse piirkonnas, muutus elu lihtsalt põrguks ja sõdurite meeoleolu langes peaaegu nullini.

Major Hesketh-Pritchard, kes oli selajal korrespondentide juhataja staabis, sõites 1915 a. mais rindele võttis endaga kaasa optilise sihikutega varustatud püsse. Seks andsid talle tõuke tähelepanekud rindel sama aasta märtsis. Korras sihikutega püssid andsid hiilgavaid tagajärgi. Tegevatele inglise vägedele oli küll välja antud optiliste sihikutega püssid juba enne Hesketh-Pritchardi sõitu rindele, kuid need osutusid kõlbmatuteks nagu selgub allpool.

Kord viibides eelliini kaevikutes pööras major Hesketh-Pritchard ühe sniperi poole küsimusega, mis arvab ta omast relvast. Sniper vastas, et ta võib kindlasti iga laskega tabada sakslaste kaevikus olevate teraskilpide laskepilu. Kaevik oli 900 sammu kaugusel. Sniper demonstreeris oma laskmist ja binoklis oli näha kuuli langemine märgist kolm sammu vasakule. Teine lask andis samase tagajärje. Lõpuks selgus, et sniper ei tunne oma püssi ega optilist sihikut.

Alates eeltoodud juhustest algab major Hesketh-Pritchard, kui optiliste sihikutega hea tundja, igalpool nende konstrueerimist. Selgub, et 80% tarvitusel olevatest optilise sihikutega varustatud püssidest on süütute riistapuudena laskurite käes ja igal juhul andsid halvemaid tagajärgi, kui harilikud viintpüssid. Laskuritel oli tüme ettekujutus optilistest sihikutest, mis pärast iga kerge tõuge võis muuta valesti asendatud optilise sihiku paigutust.

Optiline sihik seisab 4" pikal alusel. Iga 0.01 tolliline viga paigutuses annab kuuli kõrvalekaldumise 150 sammu peal 9"; 300 peal 18" ja 900 sammu peal 54".

Sihikud anti laskuritele välja ilma tarvitamise instruksioonideta harilikult varahoidjate poolt. Ei väljaandjad ega tarvitajad tundnud nende tegelikku väärtust.

Korralik snipingu organiseerimine osutus tähtsaks eluküsimuseks ja major Hesketh-Pritchard asus tööle.

Tänu 3. armee ülema vastutulelikkusele, komandeeriti major Hesketh-Pritchard nimetatud armee juurde eriteadlasena snipingu alal.

Igat süsteemi püüside proovimisel selgus, et 0,333" kalibriinile suure algkiirusega püss, kui ka elevantide jahil tarvitavad suurekalibrilised püssid on kõige kohasemad sniperite ülesannetele. Nende püsside kuulid läbisid kergelt sakslaste teraskilbid.

Asudes snipingu tegelikule arendamisele, organiseeris major Hesketh-Pritchard diviiside ja korpuste juures sniperite koolid. Kursuse kestvus 17 päeva. Omas raamatus („Sniping in France“), mis ainuke snipingu alal üldse, lubab major Hesketh-Pritchard 17 päevaga igast keskmisest laskurist teha sniperi, kes 600 sammu pealt 2 kuulist ühe suudab tabada peakujusse.

Ühes brigaadis õpetades 16 sniperit saavutasid õpilased õppuse 3-dal päeval 21 laskest 17 tabamist peakujudesse 700 sammuliselt distantsilt.

Igast pataljonist lõpetas vähemalt üks ohvitser sniperite kooli. Need omakord õpetasid pataljonides sõdureid-sniperid ja juhtisid pataljoni snipingut.

Nii tegid 7-das ja 10-das korpustes sajad ohvitserid ja sõdurid läbi kolonel ehk major Hesketh-Pritchardi sniperite kooli. Töö tagajärg oli, et nimetatud korpuste piirkonnas ükski sakslane ei julgenud vähematki kehaosa brustveri tagant nähtavale tuua ja inglaste omad kaotused, mida sünnitasid saksa sniperid, vähenesid nullini.

Vahepeal kestis kõik aeg optiliste sihikute parandamine, nii et 7-das ja 10-das korpustes ei leidunud varsti enam ühtki korrigeerimata sihikut.

Üldse oli 1915 aastal sniping inglise 3-das armees kõige paremini organiseeritud.

Ohvitseride-vaatlejate väljaõpetamisel valis major Hesketh-Pritchard algul 20 isosugust asja, näitoks sakslaste, prantslaste ja inglaste peade mudelid, teleskoobid, laternad, küivrid, kääripikksilmad jne. Nimetatud asju näidati õpilastele kaevikust 15 sekundit

900—1050 sammu kauguselt ja õpilased pidid kokku seadma nähtud asjade nimekirja. Üllatav oli kiirus, kuidas õpilased vaatlemises edenesid. Lühikese aja jooksul võisid nad samal distantsil juba ära tunda mulla värvi, mis kaevikust välja loobiti. Edasi tulid ülesannetena varjatud märkide, laskepilude j. n. e. leidmine, mis sundis õige tähelepanelikule vaatlemisele.

Õppustel tuli võidelda raskustega; märkideks kasutati ajalehepaberit, mis major Hesketh-Pritchard tihti ise kokku kleepis jne.

Varsti selgus, et sniperid peavad töötama paaris, kusjuures üks tegutseb vaatlejana, teine laskurina. Sakslased töötasid pea alati üksinda. Mõlemad, nii laskur kui vaatleja olid ühesuguselt välja õpetatud ja vahetasid omavahel osasid keskmiselt iga 30 min. järele, et mitte väsitada silme. Vaatleja oli varustatud suure pikksilmaga.

Ühtlasi osutus vaatleja poolt tarvilikuks peetav tähelepanekute päevaraamat, kuhu märgiti iga vähem eluavalduis vaenlase pool, väiksem muutus brustveri kujus j. n. e.

Sarnase päevaraamatu kasu näitab järgmine juhus:

Sniper-ohvitser lehitsedes vaatleja päevaraamatu leidis 3—4 päeva järgimööda märkuse: „Hall kass vaenlase kaeviku ees (ära tähendatud täpne koht kaardil)“. Kass kaevikus on luksus. Seega pidid nimetatud kaevikus viibima isikud, kes omale sarnase luksuse muretsevad. Sniper-ohvitser muretses omale ülesvõtte nimetatud kohast, kust selgus, et sakslased eesrinde osas viimasel ajal palju juurde ehitanud. Sellest järeldas ohvitser, et seal asub mingisugune saksa staap, kus keegi peab omale luksusena kassi. Oletus oli õige. Tagajärg oli staabi likvideerimine inglise haubitsate poolt.

Eeltoodust selgub sniper-vaatleja päevaraamatu kui ka täiuseni välja arandatud vaatlemise tähtsus. Juhus kassiga sarnaneb peaaegu küll anektoodile, kuid juhuseid, kus tähtsusetu asjakese tähelepanekust suur kasu oli, on külluses.

Mõtteid tänavusest koosseisude koondamisest.

Ette maksetav kolme kuu palk. Ülejateenija „osa“ selles koondamises. Temale, peale kohuste, ka riigiteenija õigused.

Ametkonde asjaajamise lihtsustamine ja koosseisude koondamine on praegu päevakorral ja jõudnud järjekorras ka sõjaministeeriumi.

Eriti nukralt võtavad vastu seda omapärast „Jüripäeva“ meie kaitseväge nooremad juhid, n. n. ülejateenijad. (Ah, see sõna „ülejateenija“ kõlab kõrvale nii veidralt ja ebaesteetiliselt, valusalt! Nüüd, mil politsei-organisatsioonis tarvitusele võetud „konstaabel“, peaks sõjaministeeriumis vastavasis ametkondades tõsiselt võetama kaalumisele „kapitulant“ (resp. praegune „ülejateenija“).)

Mis põhjuseid on siis ülejateenijal nii eriti nukrustada? Koosseisude koondamise puhul vastava seaduse antakse ju igale riigiteenijale, et teda mitte panna ootamatult majandusliste päevamurede ette, ettemaksetav ühekordne toetus kolme kuu palga suuruses. — Kas siis ülejateenija, samuti riigiteenija, ei saa seda? — Ei saa! — On see küll õiglane ja humanne? — Sellest siin alljärgnevaid ridu.

On tõsiasi, et ülejateenija miskipärast sel raskel silmapilgul ei saa kõigile riigiteenijatele määratud

toetust, (võib öelda ka) leivaraha. Ka on kindel, et ülejateenija on sama kuupalgaline riigiteenija, ja teenistuslinal omab samu kohustusi (veel rohkemgi) kui kõik teisedki riigiteenijad. Pole tal ka mingisuguseid erisumme, mis teenistusest vallandamise korral kindlustaksid temale muretuid päevi. Ja nii vabastumisel on ta heidetud tänavale üks oma murede ja raskustega. Tundub, et tema vastu on oldud tõesti õiglusteta ja tänamata. Aga ta on jälle kasulik ja mees omal kohal, kui kutsub isamaa, kui isiklikud arvamisid ei tohi olla mõduandvad ja kõik on kui üks eestlane. On aga kuskil mõni (vast endine veneaegne) §-kene, mis kuidagi keelab selle toetuse andmist ülejateenijaile, siis tuleks ta kõrvaldada või uuendada vastavalt meie oludele ja juba maksvatele seadustele.

Ülejateenijale tuleb võimaldada selle toetuse — kolme kuu palga — saamine. Eriti tänuväärt oleksid selle eest asjaosalised perekonnaga ülejateenijad.

-Rm.

L'Album de la Guerre 1914—1919

édité par „L'Illustration“, Paris 1925.

(1914—1919 a. sõja album; väljaandja „L'Illustration“).

Albumi algul marssal Fochi pilt autograafiga: „Aucun ouvrage ne pourra mieux que cet album, apprendre et faire comprendre la Grand Guerre à nos enfants“ (Ükski teos ei suuda Suurt Sõda paremini kui see album selgitada ja teha mõistetavaks meie lastele).

24. I. 22.

F. Foch.

Millest tingitud see väide kõrgemalt juhilt, kes viis liitlased võidule?

Sellest, et „L'Album de la Guerre“ on kõigist ilmuniust täielikum teos, kus peegelduvad need suured sündmused, mis vapustasid ilma alates 1914 a. juulist ja lõppedes Versailles'i rahulepinguga. Sellest et albumis toodud sündmuste tõetruudus fikseerub fotograafia eksimatusega, ja sellest, et albumi toimetaja käsitada on olnud üliirikkalik materjal — üle 50.000 päevapildistuse Ilmasõja lahinguväljadelt.

Väljaliselt ja statistiliselt album esitab järgmist.

On köidetud kahte raamatusse. Sisaldab 1.350 lehekülge kriidipaberil kaustas 31×42 sm, 2.641 illustratsiooni, milliseist 148 värvilised, 39 portreed kartongil ja 17 lahinguvälja-kaarti. Hind Prantsusmaal 250 franki, väljamaal 300 franki + meil Eestis 400 mrk. tollimaksu.

Sisuliselt album jaguneb 22. ossa, mis käsitavad kokkuvõetult järgmist:

I. Rahu viimased päevad: Sarajevo mõrtsukatöö. Prantsuse president külastab Venemaad. Ultimaatum Serbiale. Sõdivad võimukandjad. Mobilisatsioonid.

II. Kallaletungimine: Sissetung Belgiasse. Briti väeosaade saabumine. Lahingud Belgias. Hävitatud Dinant ja Louvain. Elsassis ja Põhja-Prantsusmaal.

III. Päästetud maa: Marne'i lahing (kaardiga). Seisukord merel (kaardiga). Prantsuse laastatud maakohad. Aisne'i kõrgustikul. Reimsi pääkiriku põlemine. Ülem-Meuse'ilt Aisne'ini. Kaanada abi. Antverpeni langemine. Belgia paos. Aafrika ja Hommikumaa Põhjamaa udus (koloniaalväed). Lahingud Flandrias (Yseril) ja Vermeilles'i vallutamine. Venelaste operatsioonid (kaardiga). Kannataja Serbia. Austerlaste metsikused. Serbia seisukorra paranemine ja võit. „Emdeni“ lõpp. Inglaste võit Falklandi merelahingus.

IV. Sõda kaevikus: Elu lahinguväljadel. Lahingud Soissons'i all. Miinisõda. Ülem-Meuse'il. Argonne'il. Liitlaste atakid Champagne'is, Ülem-Meuse'il ja Eparg'e'is. Eparg'e'i vallutamine. Elsassis. Inglaste frondil. Teistkordne taplus Ypres'il. Idafrondil. Operatsioonid Artois's. Touvent'i ja Braunkopfi vallutamine. Elsassis. Itaalia asub sõdijate hulka. Itaalia esimesed operatsioonid ja elu frondil. Vene frondil. Merel (Helgolandil lahing; „Lusitania“ uputamine). Adria ja Mustamerel. Lahingud ja edusammud Champagne'is. Sonchez ja Loos'i vallutamine. Itaalia frondil. Prantsuse abi Serbiale. Serblaste traagiline taganemine. Bulgaaria asub sõdijate hulka.

V. Ekspeditsioon Dardanellidesse: Operatsioonid merel. Operatsioonid maal.

VI. Aasias. Aafrikas: Kongos. Operatsioonid Kauge-Idas (jaapanlaste tegevus Saksa koloniides). Aafrika laantes. Kamerunis. Egiptuse kindlustamine. Süürias.

VII. Verduni-aasta: Salonikis. Corful. Verduni ümbrus lahingupäevil. Douaumont. Verduni epopee (kaardiga). Somme'i võitlused (kaardiga).

Portugaalia asub sõdijate hulka. Vene väed Prantsusmaal. Briti armeed. Lord Kitcheneri surm. Itaalia võidud. Rumeenia asub sõdijate hulka. Sündmused Kreekas. Makedoonias. Serblaste võidud ja võiduväljad. Monastõri vallutamine. Franz-Josephi surm. Rumeenia asub sõdijate hulka. Itaalia edu. Gorizal Jutlandi merelahing.

VIII. ...Tuld ja verd!... Episoode sakslaste „vägitegudest“ õhu- ja veallsõjas.

IX. Ameerika kuulutab sõja: Kolmas talv sõda. Liitlaste edu. Prantsuse väestatud maakonnad. „Surmariigis“. Ameerika Ühisriigid asuvad sõdijate hulka. Talisõda hommikurindel.

X. 1917 aasta: Vene revolutsioon. Prantslaste ja inglaste operatsioonid aprillis 1917. Portugallaste tulek Prantsusmaale. Lahingupilte. Ameerika mobiliseerub. Liitlaste sõjaaumärgid. Itaalia frondil (kaardiga). Sündmused Kreekas. Sakslaste uus relv — põlev vedelik. Vene hiiglahüpped. Vene suurim päeletung ja sõjaväe lagunemine. Ameeriklaste saabumine Prantsusmaale. Operatsioonid Flandrias. Verduni all. Itaallaste päeletung Isonzol. Inglaste päalerõhumine Flandrias. Elu kaevikus. Cham pagne'is. Malmaisoni lahing. Itaalia rasked päevad (paaniline taganemine). Prantslased Itaalias. Sõda merel ja õhus. Salonikis. Enamline riigipööre Venes. Idafrondi kadumine.

XI. Kauged frondid: Ouadais. Kamerunis. Hedžazis. Mesopotaamias. Palestiinas.

XII. Saksa viimased jõupingutused: Ameeriklased liinil. Montdidier all. Lahingupilte. Sakslaste päeletung Flandrias. Sakslaste suured jõupingutused viimasel sõjaaastal (kaardiga). Itaalia frondil. Sakslaste pommitamiste „edu“ seljagustus paikes. Soomushüglased raudeel. Saksa allveepaadid tegevuses. Seebrügge ja Ostende atakid.

XIII. Fochi vastus: Aisne'i ja Marne'i vahel. Marne'il. Lahinguväljadel. Vabastatud Chateau-Thierry. Montdidier juures. Inglise põhjapool Somme'i ja nende edu. Ameeriklased Saillant'is ja Saint-Mihiel'is. Argonne'is. Champagne'is. Balkanil. Bulgaaria kapituleerumine (kaardiga). Serbia vabastamine. Fochi päalerõhumine kasvab. Cambrai's. Hävitused Douai's. Lille'i vabastamine. Türgi hääbub. Damaskuse okupeerimine. Austria hääbub. Revolutsiooniline Saksamaa. Saksamaa kapituleerub. Öigluse võit.

XIV. Kolme keisririigi lõpp: Nõukogude Venes. Romanovid Ts.-Seloos ja Tobolskis. Romanovite viimased päevad ja traagiline lõpp. Punane terror. Habsburgide kukutamine troonilt. Hohenzollernid maalt välja!

XV. Kangelased õhust ja maanteilt: Momente õhuvõitlusist ja lendurite-kangelaste elust. Momente transportabinõude tegevusest.

XVI. Pühalikud tunnid: Vabastatud Elsassis ja Lothringenis. Metz'is. Prantslaste marssimine Strassburgi ja Colmarisse. Moulhouse'is. Liège'is. Inglise Rheinil, Kölnis, Coblenzis ja Wiesbaden. Vaherahu tingimuste täitmine (kaardiga). Saksamaa annab ära oma sõjalaevastiku. Vabastatud Belgias. Tagasivõidetud Serbias ja Rumeenias. Liitlaste riigi pääd Pariisis.

XVII. Barbaarsus: Sakslaste kombed (okupeeritud paikade laastamine ja rüvetamine). Sõjavangide elu-olu Saksamaal. Prantsuse hävitatud linnades.

XVIII. Uus Euroopa: Ukraina ja Soome. Čehoslovakkia vabariik. Kodusõda Berliinis. Sündmused Ungaris. Poola vabariik.

XIX. „Kultuur“: Dokumente sakslaste vasimisist ja võltsimisist.

XX. Võidetud rahu: Valve Rheinil. Võitjate kojutulek. Rahukonverents. Rahvaste Liidu sündimine. Rahukonverentsi koosolek Versailles'is, rahulepingu allakirjutamine ja lepingu viimased leheküljed ühes pitsereitega ja allkirjega. Võidu Päev (liitlaste vägede paraad läbi L'Arc de Triomphe'i). Võidu pühitsemine Londonis, Belgias, New-Yorgis ja Roomas.

XXI. Truudusemurdmine ja kõmuriikkad protsessid: Bolo, Malvy, Lenois, Humbert, Caillaux ja t. protsessid.

sündmused on vaheldunud nii imekiirelt ja järgnevalt ikka rabavalt, et tahtmatult on mattunud uttu need, millel baseeruvad praegused aktsioonid riikide ja rahvaste vahekorras.

Lehitsedes aga „Suure Sõja albumi“ restaureeruvad need elamused ja mälestused. Ja selgemalt kui elasime nad üle omal ajal. See on ka loomulik, sest altra sisuga ametlik teadaanne ei suuda ialgi edasi anda lahingu seda iseloomu, mida tõlgitsevad mitmekesised pildistused, maakohtade loetus seda edu või ebaedu, mille selgitab täpne lahingukaart, ka pareim kirjeldus ei jäljenda seda muljet, millise jätab tabav ülesvõte.



„L'Album de la Guerre'ist“, 4 korda vähendatud.

Koht Roye pätänaval, kuhu sakslased miini alla panid ja linnast lahkudes õhku lasksid.

XXII. Isamaa eest langenuile... Esimene langenud prantslane. Langenute mälestamine Sorbonne'i amfiteaatri. Tundmata sõduri laiba toomine Verdunist ja auavaldused Pariisis. Briti Tundmata kaasheitaja. Itaalia Tundmata sõdur. Ameerika Tundmata sõdur. Belgia Tundmata sõdur.

Lõpuks täpne kaart operatsioonide käigu kohta Prantsuse frondil 1. VII. — 1. XI. 1918 a. ja 1914—1919 a. sõja sündmuste kronoloogiline tabel.

See on albumi kõigekokkuvõtlikum sisu, kuid juba temaski peegeldub too täiuslikkus, mis suudab rahuldada igat, kes huvitatud Ilmasõja sündmuste arenemisest, kes soovib nendega ligemalt tutvuda või jälgida neid.

Oleme küll isiklikult kaasa elanud need ärevad aastad, päevad ja tunnid, mis järgnesid Austria-Ungari troonipärija Franz-Ferdinandi ja tema abikaasa tapmisele Sarajevos 28. juunil 1914 a. Ja see ei olnudki ju nii ammu. Kuid viimase aastatosina

Victor Giraud ütleb omas „Suure Sõja ajaloo“ („Histoire de la Grand Guerre“): „...Pilbastatud ja metoodiliselt purustatud majad, roojastatud ja teadlikult põlema süüdatud kodukolded, tapmised ning vägivald naiste ja laste kallal, jäänused ja mälestused lojuslikust orgiast, — see on vaenlase jälg meie maal... Preislased ja bavaarlased eralduvad oma verejäänulise sadismi, profaneerimise haigluse ja pühaduse teotamise tungi poolest...“

Need on ajaloolase kisendavad sõnad sakslaste laastamise ja õudsete tegude kohta, kuid mitukorda kisendavamad on sakslastelt laastatud Prantsuse linnade päevapildistused.

Selliste näitena toome „Sõduri“ käesolevas numbris pildistuse Roye pätänavalt, kuhu sakslased linnast lahkudes miini alla panid ja õhku lasksid (!). Tarbetu, sõjaoludest mitte tingitud hävitamine, hävitamine ainult hävitamise enese pärast!

Rusuhunnikud rusuhunnikute kõrval — see oli Ilmasõjas paratamatu nähtus, mis sõja lõppedes torkas

silma kõikjal nagu ta esimese muljena sisendub vaa-
deldes sõjaalbumi.

Neil rusbuhnikuil, kes hädaga hädaks, millist-
vähe oli Euroopa riikide kümnemiljonilist sõjaväge-
dest, milleks toodi miljoneid sõdureid veel Ameerika-
kast, Aafrikast, Aasiast ja Austraaliast. Heitluse
tallermaaks polnud üksnes Euroopa, vaid ka Aasia ja
Aafrika.

Vägede ja sõjavarustuse transporteerimine üle
merede ja ookeanide, nende saabumine ja vaimus-
tatud vastuvõtt, lahingud Aafrika troopikametsades
ja Väike-Aasia ning Aafrika liivakörveis — kõigest
sellest album pakub täieliku pildi, rääkimata muidugi
sündmusist Euroopas, olgu need siis sõjalised või
riikide sisemisse ellu puutuvad (revolutsioonid jne.)

Näeme kuidas sõdimise viisid järk-järgult muutu-
sid, kuidas sõja algupäevil lipu ja ohvitseride järele

tormavad sõduritread poevad sõja arenedes kaevi-
kuisse, ilmuvad lahinguväljadele uued tapavahendid
mürkgaasid, viivid ja räud. Nii on murene
enesele teed üle puude ja põõsaste, üle küngaste ja
kraavide ennenägematu koletis — tank.

See on lõpu algus.

Ja lõpp ise. Kuivõrd kohutavad olid sõjapäevad,
sedavõrd lepitavad on lõpusaavutused võitjale ja
neile, kes mitte üksnes lahinguväljal viibivate, vaid
ka enese, noorukete ja päävarju eest alati hirmul
pidid olema.

Tasane, kuid paljuütlev „Merci!“
sellele, kes sundis kiivrikandja tõst-
ma üles valge lipu.

Sügavaim lugupidamine neile, kes võitjaina sam-
muvad läbi Arc de Triomphe'i ja igavene au ning
mälestus langenuile, „Tundmata Sõdurile“. S.

Soome sõjaajakirjanduse ülevaade.

„Sana ja Miekka“ №№ 1—7 s. a.

Nr. 1. Ohvitserkonna ettevalmistus (Upseeriston kouluutus). Artikkel käsitleb
selgitavalt ja arvustavalt ohvitseride sõjalise hariduse
küsimust Soomes. Kuni 1924 a. ei olnud Soomes
peale reserv-ohvitseride kooli ja kadetikooli muid
sõjaväe õppeasutusi, kuid neis koolides armutatud
teadmised vastasid ainult nende nõuetele, mis esi-
tatakse teistes riikides ohvitseridele, kes teenivad mitte
kõrgemal, kui kompaniülemate kohtadel. Eranditeks
olid üksikud ohvitserid, kes välismaade sõjaväe õppe-
asutuste juure komandeeritud ja seal oma eriharidust
täiendanud, kuid see hariduse täiendus oli saadud
eri õppeasutustes, mille tõttu puudus omavaheline
ühendus, kuna pealegi neid teadmisi oli õpetatud soome
olusid silmas pidades. Sügisel 1924 a. avati kõrgem
sõjakool. Asutati juhtide kursused, reserv-ohvitseride
kool laiendati ja teostati kaitseametkonna mõlema
osa, sõjaväe ning kaitseliidu, vahel ohvitseride õpetuse
korraldus. Üldse oli loodud kindel ühtlane õppekava,
mis pidi parandama eelmiste aastate hooletuse ja
täitma kõik ohvitseride erihariduse suhtes esitatavad
nõudmised. Õppekava oli järgmine: 1) Kaheaastane
kõrgema sõjakooli kursus vanem-leitnantidele ja kap-
tenitele, kellest tulevad kindralstaabi ohvitserid kind-
ralstaabi kaitseministeeriumi ja teiste kõrgemate staapide
 jaoks, praeguste vanemate ohvitseride järeltulijate-
na ja sõja ajaks kindralstaabi ohvitserid sõjaväele. 2)
Üheaastane kursus kindralstaabis, kaitseministeeriumis
ja kõrgemates staapides vanemate ohvitseride
kohtadel teenivatele andekatele vanematele ohvitseridele.
3) Pooleaastane kursus aja jooksul kõigile
vanematele riviohvitseridele, pataljoniülematest alates
kõrgemale, missugune kursus hiljem täiendatakse
1—2 kuulise lisakursusega teadmiste süvendamiseks.

Õppekava tegelik elluviimine on aga vastuseisu
leidnud avalikus sõnas ja nimelt üheaastaste või n. n.
„erikursuste“ suhtes. Neid kursusi on nimetatud
„saladuslikkudeks“, erilise ohvitseride rühmituse jaoks
asutatuks ning „saksavaimulisteks“, mille tõttu
kõrgemal sõjaväe juhatusel kavatsus olevat vähemalt
ajutiselt neid kursusi katkestada või jätkata „juhtide
kursuste“ (pooleaastane kursus) nime all, kuna aga
sisis pooleaastaseid kursusi, mis õppekavas ette nähtud,
üldse ei teostataks. Ka olevat kavatsus juba kauemat
aega ettevalmistusel olnud majandus-ohvitseride kursus
jätta teostamata.

„Sana ja Miekka“, olles järsult eitaval seisukohal
õppekava niisuguse kärpimise vastu, ütleb, et tundub
kui tahetaks käristada ja tühistada kogu ohvitseride
edasiharimise kava, ning on senini vaikinud ja hoi-

dunud arvustamast kaitseametkonna poolt ette võetud
samme, kuid käesoleval korral ei võivat vaikida.

„Jälle saabub vabandussõja võit-
luste aastapäev“ („Taas saapuvat vapaus-
sodan taistelujen vuosipäivät“). (Jäägrimajor Heikki
Nurmio). Autor leiab, et aastapäeval mitte üksi
mälestusi ei tule värskendada, vaid ka millegi muu
peale mõelda, tsiteerides Gustav Vasa sõnu: „Rahupäeval
tuleb rahutuma aja peale mõelda!“ Praegusel
ajal on kõigel sellel, mis puutub sõnadesse: relv,
relvastus ja varustamine — halb kõla juures ja Edus-
kunnas ning ajakirjanduses on kaitseametkonna eel-
arvet arutades väidatud, et mitte ainult relvadega
ei sõdita, vaid et selleks on veel tarvis üldise hariduse
tasapinna tõstmine, kaitsetahe jne. Autor ei vaidle
neile väidetele mitte vastu, kuid kriipsutab siiski
alla, et kaine mõtlemine ja ajalugu õpetavad, et relva
paremus esineb ikkagi võitluse otsustamisel tõeliku
tegurina.

„Tsheka“ (HBG). Artikkel läheb neljast (Nr. Nr. 1,
2, 3 ja 5) ajakirja numbrist läbi ja on põhjalikult ning
asjatundlikult kirjutatud. Alguses teeb autor üle-
vaate salaluure (spionaashi) kohta ajaloo alusel, puu-
dutades sealjuures Babülioni ja Ulmi vallutamisi,
Sedani lahingut, Napoleon III poolt asutatud luure
jne. ja asub siis tsheka kui salaluure asutuse üksik-
asjalisele selgitamisele, missuguse asutuse ülesanded
jaotatud nelja salaluure peaosas: sõjaline, sisepoliitiline,
diplomaatiline ja kaubandus-majandusline spionaash.
Sõjalise spionaashi ülesanded on grupeeritud ja täpselt
üles loetud 22 eri punkti. Samuti on sisepoliitiline
spionaash ja O.G.P.U. (Объединенное государственное
политическое Управление) ning puna-
väe agentide salajased ülesanded vallutada kavatseta-
vas riigis kahjulikkude voolude tekitamiseks eri-
punktidesse grupeeritud ja salaluure ülesanded diplo-
maatilisel alal üles loetud. Peale selle seletatakse ka
neid ülesandeid, mid Nõukogude Vene salaluurel
kaubandus-majanduslisel alal täita on. Edasi puudu-
tab artikkel riigi poliitilise valitsuse suhtumist komin-
terniga. Artikli teine osa seletab tsheka tekkimise
lugu Smolnõis ja jagab tema tegevuse nelja ajajärku,
esimene: 20. detsembrist 1917 a., kui tsheka kollee-
giumi esimene istung peeti kuni Uritski tapamiseni
17. augustil 1918 a.; teine ajajärk: kuni 6. veebruarini
1922 a., kui tsheka ära kaotati ja tema asemele G. P. U.
(Государственное политическое управление) asutati ja
neljanda ajajärku alguseks loeb autor 1923 a. sügise, kus
Nõukogude Vene majandus poliitikas järsu pöörde tegi,
millise ajajärku ta nimetab

välismaade spionaashi ja propaganda ajajärguks. Artikli kolmas osa käsitleb O. G. P. U. organisatsiooni, kus üles loetud nimetatud asutuse koosseis ning osakondade ja toimkondade ülesanded. Sellele järgneb seletus residentide tegevuse ja kohuste üle, tsheka liigete tasu kohta ning nende volitused vangistamise, ülekuulamise ja vangistusmeetodite üle. Lõpuks käsitleb artikkel Karjala G. P. U. piirivalvet ning lõpeb mõne näitega tsheka poolt tarvitatava spionaashi meetodite või võtete kohta.

„Kapitulandiküsimus“ käsitleb Riiginõukogu palgakomitee poolt avaldatud esitist kapitulantide palgastõstmise asjus, mille järgi palk tõuseb — veltveebli tel 2.700 ja 1.200 mrk. aastas, seersantidel — 2.400 ja 1.200 mrk. aastas ning allseersantidel — 900 mrk. aastas. Peale selle avaldatakse artiklis soovi, et võetaks arutamisele küsimus, võimaldada andekatele kapitulant-allohviteridele ülendamisohvitserideks.

Nr. 2. „Euroopa „üldine arvamine“ (Euroopan „yleinen mielipide“). Artikkel käsitleb maailma rahu ja väevähendamise või sõjaväevarustuse mahapanemise küsimust, mis praegusel ajal Euroopa ametlik „üldine arvamine“ olevat, ning tõestab, et tõelikut selle küsimuse senised tulemused, nagu: teenistuseaja lühendamine, gaasisõja kokkulepped, Washingtoni laevastiku leping jne. tegelikult midagi ei tähenda, vaid riigid ja rahvad katsuvad ainult näiliste sammudega oma vastaseid eksiteele juhtida ning võitlusvalmisolekus nõrgendada. Teenistuseaja lühendamine on eesriide ees tõelikut rahuarmastuse tunde märk, kuid eesriide taga tasutakse seda sammu mitme võrdselt teisel teel. Üldse ei usu üks naaber teist, vaatamata põhjalikkudele lepingutele, ja õnnetu ning lühike nägemisega riik on see, kes ei oska eraldada tõelikkust pettepidist selles küsimuses.

„Ristraudteede korraldus ja maakaitse“ (Ristikoratajärjestelmä ja maanpuolustus) (järg ja lõpp Nr. 4) on kokkuvõtte hiljuti dr. Topi Kallio sulest ilmunud teosele „Raudteede suunad väljaveo seisukohalt ja riigi tulud Soomes“, kuid kuna Kallio omas töös peaaegjalikult majanduslisi huvisid silmas peab ja ainult teose lõpuosas käsitleb uut raudteeliinide korraldust riigikaitse seisukohalt, pannakse kokkuvõttes peaarõhku just viimasele asjaolule. Küsimuses on endisest raudteeliinide ehitusekavast loobumine ja niisuguse magistraali ehitamine, kus ühte suuna sirgjoones minevaid raudteeliine teised, samuti sirgjoonelised, põikliinid lõikaksid, sünnitades sellega rist-süsteemi. Niisugune magistraali süsteem võimaldaks sõja ajal kerge vaevaga ja kiirelt väeasasid ning laskemoona ja üldise igasugust varustust soovitud ja tarvilikku kohta saata. Kokkuvõttes on üles loetud ka raudteeliinid, mis tuleksid uue kava järgi ehitada kas päris uued, või jälle praegustele täienduseks ja jatkuks.

„Olukordadest ja taktikast“ (leitnant Lorentz) käsitleb taktikalisi ülesandeid, arvesse võttes Soome maastikku oletatavas tuleviku sõjas Vene ja Soome vahel, millejuures on esimene pealetungija ja viimane kaitsja seisukorras.

„Ohvitserkonna täiendusõppus Prantsusmaal ja endisel Saksamaal“. Artiklis seletatakse praeguse Prantsusmaa ohvitseride täiendushariduse saamist enne leitnandiks ülendamis relviigi koolis ning enne sellest auastmest järgmise auastmesse ülendamis „cours de franchissement“ sooritamist. Kõneldakse samuti ka kindralstaabi ohvitseride õppeasutusest „Ecole supérieure de guerre“ ja „Centre des hautes études“, ning kirjeldatakse lõpuks endise Saksamaa Sõjakademiisse hariduse saamiseks komandeeritavat koosseisu.

„Teated 13-st ühendatud rahvusvahelisest punaste ohvitseride koolist“ (N. H.). Autor kirjeldab olukordi artikli

pealkirja nimelises koolis Petrogradis, mille järgi kooli koosseis on üks pataljon, kuna viimane jälle omakord 3 jalaväe kompaniisse, kahurväe rühma ja pioneerkomandosse jaotatud. Kompaniis on 5 rühma, neist 3 laskurühmad, üks kuulipildurite rühm, kuna 5. rühma moodustavad administratiiv tegevusse kuuluvad isikud. Õpilased on jaotatud kolme klassi: ettevalmistuse-, kesk- ja ülemklassi. Suurem osa õpilasi on soomlased ja cestlased. Ettevalmistuse klassis õpetatakse peaaegjalikult üldhariduslikke aineid, kuna ülemates klassides nädala õppekava on järgmine: 10 tundi taktikat, 6 tundi ühiskonnaõpetust, 6 tundi sapööriõppust, 3 tundi kahurväeõppust, 1 tund topograafiat, 1 tund vene keelt, 1 tund maadeadust, 2 tundi sõjateadust. Järgneb seletus töötundide jaotuse ja suviste välisõpetuste kohta. Palgapäeval lähevad õpilased salkadena kõrtsi ja kuna juhid ise kõik joovad, siis on nad õpilaste purjutamise suhtes ükskõiksed. 90% õpilastest põeb mingisugust suguhaigust. 1. detsembril Eestis toime pandud mässu katsel olevat seisnud eesti ja soome kompaniid häirevalmis, kuna koolis üldse pingulitõmmatud meeleolu valitsenud, kusjuures aga ka niisuguseid leidunud, kes kiirel käigul arsti juure tõtanud oma olematut haigust kurtma.

„Saksa ratsutamise- ja võiduajamise ühised“ (F.). Lähemale 30 aastat tagasi, kui venemastamise laine purustas soomlaste rahvuslase sõjaväe, otis rahvas abinõusid vastupanekuks, ja selle tagajärjel tekkisid arvurikkad võimlemise ja spordiseltsid. Saksamaal, mis teatud mõttes sõja kaotuse tõttu sarnases seisukorras nagu oli Soome 30 aastat tagasi, on loodud tihe võrk ratsutamise- ja võiduajamise ühisi, mis moodustavad üle kogu maa ühise liidu. Autor imestab, et miks mitte Soomes niisuguseid ühisi või selte pole asutatud. On olemas küll kaitseliit, kuid seal puuduvad ratsaosad. Soovib ühes traavisõiduga korraldada ka ratsa võiduajamisi ja kuna lootust on luba saada totalisaatori korraldamiseks, siis võiks hobusekasvatuse alal alata uus ajajärk.

Nr. 3. „Tulega mängimine“. Eduskunnale on esitatud mitu kava, kus ette pannakse sõjaväeteenistuse aega lühendada 6 ja 9 või 9 ja 12 kuu peale. Teenistuseaja lühendamine ei ole praegusel hetkel mingi õudne ilmutus Euroopas, kuid igalpool, kus riigikaitset tõsiselt võetakse, on teenistuseaja lühendamise asemele leitud midagi muud, mis lühendamise rohkem kui üles kaalub. Harilikult antakse siis sõjaväelise algõpetuse andmine koolide kätte, kusjuures ka sõjaliste omaduste kasvatamine tehakse koolidele üheks peaaegjaks. Sellega pannakse osa kaitseametkonna tööst kasvatusasutuste kanda. Teiselt poolt kindlustatakse riigi kaitsevõimet kõikide majandusliste ja hingeliste jõudude erakorralise organiseerimisega ning muretatakse sõjaväele rikkalikud ja ajakohased võitlusvahendid ning varustus. Maa kaitsevõimet kusagil ei katsuta nõrgendada, vaid vastupidi, kõigiti kindlustada ja tugevamaks teha, välja arvatud ehk Rootsi ning mõni teine „elustväsinud“ maa, kes teiste selja taga end arvavad varjatud olevat. Ei ole mingit põhjust, mis õigustaks Soome kaitsevõimet nõrgestama, ja kaitsevõime nõrgestamine on see, kui teenistuseaega 9 ja 6 kuu peale lühendatakse, mis pealegi selle tõttu veel tunduvalt nõrgestamine, et ettepanekutehijatel ei ole mahatõmmatud 3—6 kuu asemele midagi vastu anda. Ettepanekutehijad ei mõtle millegagi täita seda auku, mis kaitsemüüri lõhutakse teenistuseaja lühendamisega. Pealegi ei ole see müür ka praegugi liig tugev.

Kui kord rahvas loeb tarvilikuks kaitseametkonda ülal pidada, siis järgneb sellest, et kaitseametkond ka tema peale pandud ülesandeid peab suutma täita. Ei või ometi keegi väita, et kaitseametkond praeguse 12-kuulise teenistuseaja vältusel oma ülesandeid ülemääralselt või liig hästi suudab täita, või

et sõjaväeteenistuse kohuslised üleliigselt hästi kodunenud on praegusaegsete võitlusvahenditega ning vilunud võitlusmeetoditega. Teenistuseaja lühendamise tähendab tegelikult kaitsevõime alandamist allapoole miinimumi, millises seisukorras ta tema peale pandud ülesandeid enam täita ei suuda, ning kui ta seda ei jaksa — milleks teda siis veel tarvis?! Võrdluseks seletab artikli autor, et hariliku rahvakooli kursuse lõpetamiseks igale kodanikule loetakse 6 aastat, ja et keegi võiks teistele mingis üldaines õpetust anda, selleks peab ta veel 10—12 aastat edasi õppima, kuna aga üheaastane õpeaeg sellele, kes peab maad, koole, tehaseid, kodusid ja põldusid kaitsma, loetakse liialdaseks. Lõpuks küsib autor, et kas siis soome rahvas ei suuda oma maad kaitsta, kui ta sadasid miljonid suudab välja anda maitseainete ja joovastavate jookide ning lõbustuste peale (1924 a. — kohv 529 milj., tubakas 509 milj., alkohool. joogid 300 milj. ja lõbustuste peale 112 milj.) ja kuna rahvas aasta-aastalt rikastub, sest aastal 1920. oli hoiukassades 1.100 milj. ja aastal 1924. — 2.100 milj. marka. Soome peab teenistuseaega lühendamata, kuna Vene seda pikendab ja pealetungi valmisolekut täiendab! Teenistuseaja lühendamine tähendab sõjaväe hävitamist.

„Jälle rebitakse vabariigi kaitseametkonna jurii“ (Sotilas). Kui Eduskunnas sõjaväe eelarve arutusel oli, kuuldsid üle maa hääled, mis eitasid sõjaväe varustamist uueaegsete relvadega ning kaitsejõudude eri relvaliikide ajakohast arendamist sellel põhjusel, et sõda ei peeta mitte üksi relvadega, vaid et selleks on eestkätt kaitsetaht tarvis. Kuid just samad ringkonnad katsuvad kaitsetaht kasvatamist takistada. Sotsialistide häälekandja nõuab näiteks, et õpetajad ja õpilased ei tohi koolides kaitseliidu vormiriietuses olla, kuna niisuguse riietuse kandja militarismi külvaja olevat. Kodanlusevastase teatud partei häälekandjaleiab isegi tinasoldatid lastetoas kardetavateks esemeteks lastekasvatuse alal. Ajakirjanduses on väidatud, et saksa ja prantsuse endiste sõjaväelaste ühingute liikmed olevat kõige suuremad kokkuleppe-poliitika harrastajad ja rahusõbrad. Autor ütleb, et sellega nähtavasti tahetakse väita, kui põeksid kõik Soome ohvitserid sõjahullust. Kui mingi võim võiks kindlustada soomele igaveseks ajaks, või 100—200 aastaks rahu, jatkab autor, siis asuksime heameelel rahutööle, kuna aga seda kindlustust keegi ei või anda, siis on ikkagi kaitsevõime ja kaitseliit need ainsad tegurid, mis praegusel ajal võimaldavad rahus elamist. Maakaitsja vormiriese on auriietus ja seda sünnib igalpool kardada. Sotsialistide häälekandja nõudmine on selle riietuse alandamine. Koolil peab ülesandeks olema kasvatada noorsoo isamaarmastust ja kaitsetaht.

„Kasvatuse sõja takistamiseks“ (reserv-kapten Lauri Pihkala). Sõda on raske nuhtlus rahvale, kuid ta ei ole mitte kõige raskem õnnetus, mis rahvast võib tabada, sest temast raskem on veel iseseisvuse kaotamine ja võõra ikke alla sattumine. Mis oleks saanud soome rahvast, kui ta võitlusest Venemaa alla oleks jäänud, kuna praegu elu tasapind mitte viletsam ei ole, kui endisel ajal, vaid mitmeti paremgi. Sõja eest iseseisvuse kaotamise hinnaga hoidumine on liig kallis hind. Kasvatuse peab niisugune olema, et see takistaks või vähendaks sõja tekkimise võimalusi, kuid kui sõda paratamatu, et siis jõutaks selle raskusi kanda. Kasvatuse aluseks peab olema, kuid ilma mingisuguse tagamõtteta, roomlaste lause: „Soovid rahu, valmista sõja vastu“. Koolides õpetatakse küll ajalugu, kuid peale nimele ja aastaarvude oskab ainult mõni üksik õpilane seletada, mis on õieti sõda, mille tõttu kasvatuse eesmärgiga ajalugu sõdade suhtes laiemale alusele tuleb asetada, ära seletades õpilastele sõdade tekkimise põhjused, sõdade poliitilise ja moraalse ettevalmistamise, sõjalise aparadi tegevuse, elu riigis sõja kestel ja sõja tagajärjed. Kokkuvõttes peab õpilane veeanduma, et sõda on raske ja äärmist jõupingutust nõudev, mitte mingi mäng, kuid et sõda ei ole veel mitte kõige raskem saatus, mis maad ja rahvast võib tabada. See mõiste peab algeliselt igasse kodanikku juurduma.

„Sõna sõjaväeteenistuse kohuseid täitvale üliõpilas-noorsoole“ (WGN). On juhuseid olnud, et sõjaväeteenistuse kohuslised üliõpilased on seltskonnas nurisenud neile allohvitseride poolt osaks saanud ümberkäimise üle, mille põhjuseks olevat viimaste kadetus kõrgema hariduse osaliseks saanud isikute vastu. Artikli autor võtab allohvitserid kaitse alla ja ütleb, et tema teadmise järgi on üliõpilased tihti peale ise süüdi selles, kui mõni alam juht oma võimu nende suhtes maksma paneb, sest on olnud juhuseid, kus üliõpilased end üldisest massist katsuvad eraldada ja enda kohta erandeid üldisest korrast soovivad, mis aga omast kohast lubamata.

„Abd-el-Krim“. Abd-el-Krim on samasugune röövlipäälilik nagu seda oli Raisuli. Vahe on ainult selles, et Abd-el-Krimil on võitluses prantslaste ja hispaanlaste vastu edu, kuna viimasel seda ei olnud. Euroopa harrastab maailma rahu, peab rahukongresse, väevähendamise nõupidamisi ja üldine arvamine kuulub hariduse ning hingelise kultuurtöö inimkonna olemasolu ja üldise hüvangu ainsaks tegurika, kuid — rõõmustab ja tervitab Abd-el-Krimi võitlusi ja soovib prantslastele ning hispaanlastele kaotust. Toores rikkabiil annab Euroopale õpetunde maailmarahu ja väevähendamise alal, kuid Euroopa ei taha õpetust võtta. (Järgneb).

Sõjakirjandust.

Н. Морозов. Тактика пехоты.

Издание 3-е переработанное. Москва 1926.

Hind 2 rubla 25 kop. 288 lhk. Tekstis 62 joonistust.

Mõne aasta eest ilmunud N. Morosov'i jalaväe taktika õpperaamatust on käesoleval aastal ilmunud uus 3. väljaanne, mis rajatud punaväe jalaväe lahingutegevuse ametlikule eeskirjale. Ühenduses sellega on raamatusse sisse võetud ka mõned uued osad, nagu „jalaväe ülesanded ja tegutsemise viisid“, „juhtimine ja side“, „julgeoleku teenistus lahingus“, kuna välja jäetud on osa üldtaktika piiridesse kuuluvaid küsimusi. Raamatus on toodud punaväe jalaväe täpne organisatsioon ja relvastus, millest muuseas selgub, et praegusel ajal „Feodorov'i“ automaat püssid punaväe relvastuse hulka ei kuulu.

Peatükis „Julgeoleku teenistus lahingus“ on võrdlemisi üksikasjaliselt selgitatud luure korraldamise ja läbiviimise puutuvad küsimused, selgitades neid üksikute näidetega.

Samuti pole püütud ühe kui teise küsimuse selgitamisel mööda hiilida vaid üldlausetes kuhjamisega, nagu seda on seni ilmunud vene taktika käsiraamatute enamik, vaid on tungitud enam üksikasjadesse nii-võrd kui seda võimaldab sarnase aine, kui seda on taktika, käsitlemine ilma konkreetsete näideteta.

Raamatus on küll toodud ka lahingnäited üksikute küsimuste selgitamisel, kuid liig üldise iseloomuga.

Jalaväe pealetung oma loomuliku arengu järjekorras leiab raamatus üksikasjalist käsitamist tegutsemisel puht manööversõja oludes.

Selgitatakse oma ja vastase kahurväe mõju jalaväe edasilikumisel lähenemise ajajärgul. Kallaletungi periood vastavalt jalaväe tule mõjule on jagatud 3 ossa:

1. raske-kuulipildujate tulepiirkond (umbes 2 km vastasest);
2. kuulipildujate ja püssitule mõjuv piirkond (800 mtr);
3. kõigi jalaväe relvade lähedamaa tule piirkond (400 mtr).

Tule ülekaalu saavutamisel kallaletungil on tõsiselt arvestatud jalaväe relvade flankeeriva asetusega meeletades, et ka kõige tugevama kahurväe olemasolul ei suuda liikuda jalavägi edasi ilma oma relvade kestva toetuseta. Lüuret, valvet, vaatlust ja sidet pealetungil

käsitatakse eraldi. Kaitselahingu pidamisel laiadel rinnetel loetakse soovitavaks oma alla võtta ainult tähtsamad raioonid, organiseerides neid kaitseks igasse külge, kuna sarnasel asetusel kaitsepositsioonis tekkinud vahede kaitse põhimõtteliselt jääb varude ülesandeks. Kuid julgeoleku osade väljasaatmine peavastupanu positsiooni ette ja nende ülesanded vastase kallaletungil pole küllalt selgelt ära märgitud, mille tõttu on ka nende lahingutegevus õige ebamäärane. See osa kaitselahingust oleks vajanud palju selgemat ja üksikasjalikumat käsitamist.

Oma süsteemilt ja käsituseviisilt tuleb N. Morosov'i jalaväe taktikat lugeda üheks paremaks käsiraamatuks N. Venemaal ilmunuist. Meie rivijuhtidele peaks käesolev taktika õpperaamat huvi pakkuma, kui meie idanaabri lahingudoktriini väljendus, sest tema kokkuseadmisel on aluseks võetud punaväe ametlik eeskiri jalaväele.

-J.

Kaitseväe elu.

7-da jalaväe rügemendi 8-da pataljoni (endise 8-da jalaväe polgu) 7-daks aastapäevaks.

7-da jalaväe rügemendi 8-as pataljon pühitses 1-sel mail 1926 a. oma 7-dat aastapäeva. Selleks puhuks oli korraldatud Võrus paraad, millest osa võttis ainult 8-as pataljon ja kaitsemaleva Võru malevkond. Paraadi võttis vastu garnisoni ülem kolonel Kruus. Pataljoni

Endise 8-da polgu tekkimisest ja osavõtust Vabadussõjas oleks alljärgmist:

1-sel mail 1919 aastal ühendati Ülemjuhataja korraldusel Rõuge, Haanja, Suure-Munamäe ja Nursi ümb-



Paraad. Garnisoni ülem kolonel K r u u s (1) võtab paraadi vastu.

tervitasid paraadil maakonnaavalitsuse esimees härra A. Kohver, linnapea hra F. Suit, Kaitseliidu nimel kapten Treumuth j. t.

Peale paraadi korraldati jalutuskäik muusikaga läbi linna, millest osa võttis suur rahvahulk. Öhtul olid korraldatud pidustused mitmekesise eeskavaga. Kogu pidupäev valitses üldine hea meeleolu.

ruskondades punaste vastu tegutsevad Tartu ja Tallinna kaitsepataljonid, millest sündis 8-as jalaväe polk. Polgu ülemaks määrati endise Tallinna kaitsepataljoni ülem alam-kapten Otto Sternbeck (praegune kaitseväge laskainspektor). Uus polk tegutses Säna, Lutsneeki, Uue-Nursi, Rõuge, Viitina, Rogosi, Plaani, Haanja ja Munamäe raionis vahelduva õnnega, sest tema vastu

*) Kohanimed käsikirja järele.

oli kümme korda suuremad punaste jõud ja parem relvastus.

20. mail 1919 a. asub polk Võrru diviisi reservi, ta vahetatakse Kuperjanovi partisaan-pataljoniga. 28. mail 1919 a. astub 8. polk Võrust välja ja koondub Lutsneeki, Rogosi, Mauri, Pundi, Varkali, Sarrise, Ansomäe ja Ruscha külade raiooni, et taganevat vaenlast jälgida. Siit edasi töötab 8 polk juba Läti Vabariigi territooriumil, kus polgul õnnestub igal pool mitu korda tugevamat vastast purustada. Nii tegutseb polk Nideriti ja Lubani juures Evsti jõe ümbruskonnas, siis Ubani, Tarslau, Leimani mõisade piirkonnas. 8. juunil asuvad väeosad: polgu 2-ne pataljon Silleneek, Ostrovets, Stomersus, Luban; 1-ne pataljon Neu-Schwaneburgis, Alt-Schwaneburgis.

16. juunil 1919 aastal, kui oodati von der Goltzi vaenulikkude tegevust meie vägede vastu, asusid 8-da polgu osad: Silleneek — Neu-Schwaneburg — Prekul — Tirsen — Ramkun — Reva joonel. Selles raioonis töötas polk kuni 30. juulini, kus ta operatiiv käsu sai edasi tungida Pötalovo sihis ja oma alla võtta Pilsinni Geilisch-Rusinki joon, mille ka polk teostas ja välja jõudis Läti-Vene idapoolsele piirile; 3. augustil 1919 a. seisib polk Slavity-Szudjerpszy joonel. 16. augustil 1919 a. tömmatakse strateegilistel põhjustel polk tagasi jõe Seidenetz — Bredeneek — Zettin — Ostrovets — Roseneek ja Lubani järve põhjapoolne ots, kus polgul ülesandeks tehti Ostrovetsi kuni Lubanini joon oma kindla kaitse alla võtta. Siit edasi töötab polk vahelduva õnnega Marienhauserni — Kuprovo — Katleshi raioonis.

2. XI. 1919 a. saab polk käsu III-da diviisi dispoitsiooni järele uuesti Pötalovo jaama äravõtmiseks,

Naiissaare garnisoni elust.

Kuigi mai käes, kuna ei taha lahkuda talv. Jää, mis nii kaua Naiissaart mannermaast lahutanud, püsis visalt Aegna ja Naiissaare vahelisel merel ja kestev idatuul kuhjab teda idapoolsele kaldale ning hoiab visalt kinni sadama silla, takistades laevade pääsu sadamasse.

Ühendust pidav Merekindluste v.-l. „Tallinn“ on küll mõned korrad juba silda peasnud ja kevade mõjul hapraks muutunud jää pole suutnud tugevat vedurlaeva enam takistada, kuid nõrgematel on sildapääs siiski võimata. Ent kaua ei jõua enam kevade mõjule vastu panna visalt püsiv jää ja peab varsti vabastama Naiissaare garnisoni talvekütkest ja lubama vaba ühenduse linnaga.

Talvine elu Naiissaarel on igav: puudub võimalus vahet meelilahutada, samuti ka tarviliste asjade õiendamiseks linna peaseda. Posti küll toimetavad kohale lennukid, kuid juhtub tihti kus nädalate ja pikemate vaheaegade järele posti saab.

Meelelahutuste eest on püütud võimalust mõõda hoolitseda, näiteks korraldas üleajateenijate allohvitseride kogu kevade teisel pühal garnisoni kinoruumis tantsuga peoõhtu, kus ette kanti üks naljamäng ja muud. Kokku oli tulnud peale kohaliste sõjaväelaste ja nende perekondade veel palju saare elanikke. Ettekanded leidsid sooja vastuvõtu ja peotuju oli kõigiti väga hea.

Allohvitseride kogu eeskujul korraldas ka garnisoni orkester 30. apr. õhtul esimese mai vastuvõtmise õhtu,

mille ta teostab eduga. 3. novembril teadustab polgu ülem oma pataljoniülematele: „Diviisi ülem tänab polku tubli ja vahva töö eest, mida kõigis roodudes teadate käsin, 3. XI. 1919 a. kell 22“. Sternbeck.

14. novembril 1919 a. viiakse ülemjuhataja direktiivi põhjal 8 polk Narva ümbruskonda ülemjuhataja reservi. Polk võtab osa Narva kaitsest novembris ja detsembris 1919 a. 8. polk kaitseb Narvas Narva-Jamburgi kiviteel, Dubrovka küla raioonis, siis Sala jaama ja küla juures. 18. XII. 1919 a. Väska küla juures vaenlasega äge lahing, kus üle Narva jõe tulnud punased suurte kaotustega 8-da polgu osade poolt tagasi löödi.

Peale vaherahu tegemist saadeti 8 polk Jõhvi alevi ümbruskonda, kus seisib kuni maikuuni 1920 a., millal polk Pärnu maakonda Voltveti mõisa, pärast Pärnu linna üle viidi. 1-sel jaanuaril 1921 a. liideti 8 jalaväe polk 3-da jal. polguga, kus ta asus 8-da pataljonina tema koosseisus. Sama aasta juulis liikus 8 pataljon Pärnust Võrusse, kuhu 7. juulil 1921 a. jõudis 8 pataljon Võrusse, kus ta 7 polgu külge 8-da pataljonina koosseisu jäi. Võru linnas asub 8-as pataljon 7-da jalaväe rügemendi osana kuni seniajani.

8 jalaväe polk on Vabadussõjas kaotanud polgu paremaid poegi, muude hulgas pataljoni ülema alamkapteni Elleri, 8 ohvitseri ja 149 sõdurit surmuna. Vabaduse Riste on annetatud 34.

8 jal. polk on sündinud lahingutes, mis otsekoheselt ühenduses on olnud Võru linna ja Võru maakonna kaitse ja saatusega. 8 pataljon kui tema järeltulija võib uhke olla oma eelkäija peale.

Võru linn näeb 8. pataljonis endise Vabadussõja-aegse Võru kaitsja 8. polgu järeltulijat, sellest südamlilik osavõtt 8. pataljoni aastapäeva pühitsemisest. E. E.

kus orkester oma hiljuti õpitud tükid ette kandis, peale selle ka väike naljamäng ja uudiseks astus üles esimest korda Naiissaarel vast mõne päevaga s.-ametnik Anton'i poolt sõduritest, üleajateenijatest ja nende abikaasade moodustatud laulukoor ning kandis ette kaks laulu.

Tartu garnisoni „Sõdurite Kodu“ tegevus aprillikuul.

Tartu garnisoni „Sõdurite Kodu“ peeti tegevuskava järele aprillikuul: eeskavaga piduõhtuid — 4, kontsert-tantsuõhtuid — 7, loenguid — 7, tantsukursusi- ja näiteproove — 7 ning 1 väeosa üleajateenijatekogu poolt korraldatud piduõhtu.

Loenguid (valgusepiltidega) peeti eriteadlaste ja garnisoni ohvitseride poolt Eesti ajaloo ja vabadusvõitluse, põllumajanduse ja lennuasjanduse üle. Loengust oleks nimetada: kapten E. Kramm'i loeng „Eestlaste vabadusvõitlusest“, sv.-lendur noor-ltn. L. Sep'p'a loeng „Lennuasjandusest“ h-ra A. Ruusa loeng „Sakslaste tulek meie maale“, h-ra E. Metslang'i loeng „Põhja sõda“ ning h-ra A. Terver'i loeng „Hiinlaste elust ja kultuurist“.

Pidu- ja tantsuõhtuid mängisid kordamööda 2. diviisi, 2. diviisi kahurväe, 2. jalaväe rügemendi ja ratsarügemendi orkestrid.

Kodu raamatukogu on avatud igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel kella 16—18-ni.

E. Ms.

Sport kaitseväes.

Tallinna garnisoni propagandajooks.

Tallinna garnisoni spordikomisjon avas 9-mal mail garnisoni kaitseväelastele ümber linna propagandajooksuga käesoleva aasta spordivõistluste hooaja. Vilu ilma peale vaatamata meelitas võistlus koguka kaitseväe

sportlaste pere, üle kahesaja osavõtja starti. Jooksu marssrut — Veneturult Mere-, Vaksali-, Toom-, Kaarli, ja Estoonia-puiesteid kaudu „Kalevi“ aeda, kus jooksu finish; seega võistlusmaa pikkus ligi 5 klm. Stardist

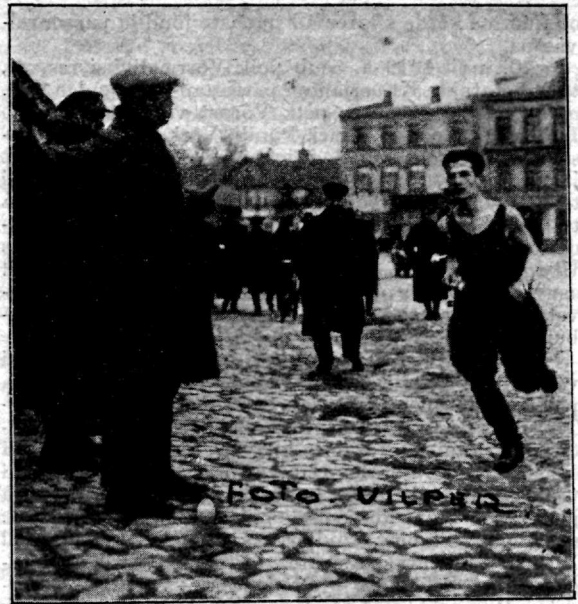
välja tormates püüavad võistlejad üksteisega võidu jooksu juthimisele asuda. Ühe kolmandiku võistlus maa peal hakkavad jooksjate read juba pikemaks venima ja Vaksali puisteel eraldub teistest võistlejatest kadett Jaanus ja asub lõplikult jooksu juhtimisele, lõpetades hea tempoga jooksumaa esimesena ajaga 16 m. 30,7 sek. Umbes 60 mtr vahega järgneb Jaanusel v. a. o. Niit. Teised kuni 9-ni järgnevad mõnemeetriliste vahedega. Järgmised võistlejad juba rind-rinnaga.

Võistluste tagajärjed:

- 1) kadett Jaanus, Kv. üh. õp., aeg — 16 m. 30,7 s.;
- 2) v. a. o. Niit, Pioneer pat.;
- 3) rm. Pilv, Kv. üh. õpeasutus;
- 4) kadett Veborn, Kv. üh. õp.;
- 5) rm. Andrekson, Lennuv. rüg.;
- 6) rm. Neumann, Kv. üh. õp.;
- 7) rm. Kõismann, Kv. üh. õp.;
- 8) kpr. Brandt, 10. jal. rüg.;
- 9) n. p. kdt. Talbach, Kv. üh. õp.;
- 10) rm. Jahimann, Kv. üh. õp.;
- 11) noor Kurg, Pion. pat.;
- 12) rm. Kingsepp, Kv. üh. õp.;
- 13) rm. Aljas, Kv. üh. õp.;
- 14) n. a. o. Maurer, Kv. üh. õp.;
- 15) kpr. Püümann, 10. jal. rüg.

Esimest jooksuaega tuleb väga heaks lugeda selle peale vaatamata, et võisteldi harilikudes kaitseväelaste saabastes ja pükstes, mitte vabades spordiriides. Meie suurjooksjatel pikematel maadel tuleb kdt. Jaanuse võimetega tõsiselt arvestada.

Viieteistkümne esimesele kohale jõudjale jagas kaitseväe kehalise kasvatuse juhataja kol.-leitn. Maser aubinnad välja. Omas kõnes tänas kõiki võistlustest osavõtjaid ja tuletas meelde, et elu nõuab meilt tervist ja jõudu, seepärast on kehalikultuuri arendamiseks kasu eestkätt endal. Kasutagu igaüks oma vaba aega meie lühikesel suve perioodil sportimiseks vabas õhus.



Esimeseks kohale tuleb kadett Jaanus.

Pildil vana maratoni „lõvi“ J. Lossman; näitab noorele teed.

Ühtlasi avaldas lootust, et järgnevatest võistlustest võtavad osa ka need, kes kehakultuuri arendamises praegu ükskõiksed.

Ärgu raagegu kaitseväelaste-sportlaste tahe, jätkugu neil püsivust ja jõudu sportimiseks. Olgu kaitseväe spordivõistlustest osavõtmine ka edaspidi massiline.

—i.

1. mai pühitsemine suuremas Läti garnisonis Daugavpilsis (Dvinskis).

Läti kaastöoliselt.

Toim.

Lätis ei ole 1-ne mai mitte ainult töölistepüha, vaid ka riigipüha. 1-sel mail pühitsetakse siin Asutava Kogu kokkuastumise päeva kui tähtsat päeva riiklises elus.

Sõjaväes on see päev puhkepäev. Korraldatakse paraade, peoõhtuid j. n. e. Ka Daugavpilsis, suuremas Läti garnisonis, mälestati seda päeva pidulikult. Kell 1 päeval oli linnaplatsil paraad. Paraadist võtsid osa Semgallia diviisi 3 jalaväe rügementi, Semgallia suur-tükiväe rügement ja ratsa rügement, kokku 5 rügementi. Mängisid 4 sõjaväe orkestrit. Lätis on igal rügemendil oma orkester. Paraadi juhatas 10-da jalaväe rügemendi ülem kolonel Kalnius ja võttis vastu Semgallia diviisi ülem kindral Dankers.

Punkt kell 1 ilmus platsile diviisi ülem, kes peale väeosade tervitamist järgmise lühikesega kõnega esines: „Kaitseväelased! Täna, 6 aastat tagasi astus kokku meie Asutav Kogu. Sellel päeval valis esimest korda läti rahvas omale täieõigusliku peremehe ja hakkas üles ehitama oma riiki vastavalt oma vaimule, tahtmistele ja rahvustundele. Mööda on ajad, kus elasime pimeduses ja vaevlesime võõra ikke all. Meie kohus on kaitsta ja alal hoida seda võidetud iseseisvust, mis on saavutatud meie paremate poegade ohvriga, kes oma rahva parema tuleviku eest on jätnud oma elu. Mälestus neidest olgu meile püha. Dievs sveti Latviju!“

Diviisi ühendatud orkester mängis riigi hünni, millele järgnes tseremoniaalmars. Peab ütlemata, paraad jättis suurepärase mulje. Kõik väeosad esinesid täielikus koosseisus, sest võtsid osa ka kevadel teenistusse kutsutud noored, kellel eelmisel päeval oli vabutamise. Sirgete ridadena sammusid kõik kolm väeliiki: jalaväe kompaniid, eskadronid ja patareid diviisi ülemast mööda.

Kena lahingulise mulje jätsid raske kuulipildujate kompaniid ja miinipildujate komandod, missugused üksused esinesid paraadil täielikes lahingrakmetes, raskek kuulipildujad kaarikutel ja miinipildujad lafettidel. Samuti jalavägi ja ratsavägi hästi rietatult jätsid välistelt kõige parema mulje. Tseremoniaalmars kestis ligi pool tundi, mille peale kõik väeosad müüsika saatel oma asupaika, vana Dvinski kindlusse, mis umbes 2 km linnast eemal, tagasi marssisid. Sellega oli üks osa päevakavast täidetud. Õhtupoole korraldati allüksuste sõduritele näitemängu õhtuid ja kinoetendusi. Sõdurite meelelahutuse eest on Daugavpilsis garnisonis hästi hoolitsetud. Garnisonis on sisse seatud „sõdurite klubi“ oma kino ja „spordi klubi“. All-ohvitseridel on eraldi all-ohvitseride klubid. Päev nii linnas kui ka väeosades möödus vaikselt, ilma vahejuhtumisteta. M. M.

Vastutav toimetaja A. Traksmann.

Väljaandja: Sõdur, Tallinn, Uus tän. nr. 10.